

Folkevirke

TEMA: *Kultur og religion*

Civilisation, kultur og religion – en levende vekselvirkning

Af A.O. Andersen, fhv. kirke- og forskningsminister for CD

3

Virkeligheden er mangfoldig – i København er det et plus

Af Anna Mee Allerslev (R), beskæftigelses- og integrationsborgmester i København

11

Katolsk mildhed versus protestantisk strengthed

Af idrættshistoriker, ph.d., Aage Hoffmann

16

Nr. 3

Folkevirke

Social - kulturel - politisk oplysning

Udgivet af oplysningsbevægelsen
FOLKEVIRKE.

Bladet kan kun bestilles ved direkte
henvendelse til:

Folkevirkes kontor

Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal
1153 København K
Tlf. 33 32 83 11
e-mail: folkevirke@folkevirke.dk
www.folkevirke.dk

Dette nummer koster i styksalg
kr. 50,00 + porto.
Særpris for klassesæt.
Årsabonnement,
kr. 210,00 pr. år (incl. porto).

Redaktion

Annemarie Balle
(ansvarshavende)
Reventlowgade 18, 4. sal tv.
1651 København V
Tlf. 51 51 24 20
Fax 39 29 17 19/39 29 90 77

Forretningsudvalg

Formand: Annemarie Balle
Næstformand: Jeanne Bau-Madsen
Kasserer: Ellis Grønvold
Britta Poulsen
Tove Hinriksen
Ellen Kristiansen
Tove Kattrup
Inger Margrete Christensen
Zara Y. Jensen

**Folkevirke er grundlagt af Bodil
Koch i 1944 som en tværpolitisk
oplysningsbevægelse for kvinder.**

**Deadline for næste nummer:
15. oktober 2011.**

Oplag: 1.200.
Tryk: Aars Bogtryk & Offset,
tlf. 98 62 17 11,
aarsbogtryk@aarsavis.dk
Layout: Louise Christensen.
ISSN 0015-5845

FORENINGEN AF
DANSKE
KULTUR-
TIDSSKRIFTER

Kultur og religion

Integrationsdebatten har mange
nuancer. Dog er der nogle, som
træder mere tydeligt frem end
andre.

Ingen tvivl om, at integration i
Danmark har budt på udfordrin-
ger. Måske er en af grundene, at
mange slet ikke har gjort sig
klart, hvordan nydanskere skal
integrere sig.

Der er mange bud på, hvad en
nydansker skal gøre – fx kunne
tale dansk, få en uddannelse,
få et job, respektere landets love
– og så også gerne kunne forstå
den danske humor.

Men der er mange vaner og skik-
ke, som det er svært at få forkla-
ret. Især hvis man er vokset op i
Danmark og næsten tror, at det
er omgangsformer, som er ens
over hele verden. En tanke, man
let kan få, når man husker på, at
Danmark indtil for ganske nylig
var et meget homogent land i
modsatning til lande som fx USA,

der er en ung nation, der fortrin-
svis består af indvandrere.

I dette temanummer af »Folke-
virke« kan man bl.a. læse, at reli-
gionen i vid udstrækning ligger
til grund for mange af vores va-
ner og skikke – og også lovgivnin-
gen har en tydelig religiøs afsmit-
ning.

Det er tankevækkende læsning
og giver måske også en del af
forklaringen på nogle af de udfor-
dringer, som det danske samfund
står overfor i disse år.

For, som det lyder fra flere sider,
virkeligheden er mangfoldig, og
der er behov for både tolerance
og dialog i et demokratisk sam-
fund.

Nøglen til løsningen kan måske
findes her?

*God læselyst og
på gensyn i Folkevirke!*

Annemarie Balle, redaktør

Indhold

Civilisation, kultur og religion – en levende vekselvirkning . . .	3
Tolerance og dialog	7
Virkeligheden er mangfoldig – i København er det et plus	11
Katolsk mildhed versus protestantisk strenghed	16
Hverdagens religiøse islæt	21
Religion og forståelse	25
Kulturelt møde med Slesvig	32
»Kvindestemmer '12«, Hjørtebrøl, kongejagt og spætteliv, Stærke kvinder – nye idéer	33
Det sker i Folkevirke i de næste måneder	34
Visions-weekend på Rødning Højskole:	
Visioner, værdier, småkager	36

Civilisation, kultur og religion – en levende vekselvirkning

Af A.O. Andersen,
fhv. kirke- og forskningsminister
for CD

Der var en gang...

I min barndoms landsbyskole brugtes »Geografi og Atlas« udgivet af forlaget Jul. Gjellerup. Da læreren, der var kun den ene, var en sparsommelig sjæl, hvilket han høstede megen ros for i sognerådet, var den udgave, jeg fik udleveret i 1948, en udgave fra før 2. Verdenskrig. Under hvert land var et afsnit betitlet »Folk og Historie«, hvilket, man nok har syntes, var nødvendigt, da vi i historietimerne alene terpede danmarkshistorie. I reglen kedede jeg mig bravt i timerne, hvorfor jeg gerne søgte tilflugt i disse spændende tekster, der var fulde af korte, klare og relativt præcise udsagn om de forskellige folkeslag. Om hollænderne hed det, at de var protestanter og oplysningen stod højt, mens belgierne var katolikker og ikke helt så oplyste. Englænderne var »som fødte til at herske«, men jeg husker ikke om denne medfødte evne skyldtes deres trosbekendelse eller oplysningsniveauet. Den var måske snarere en følge af evolutionen.

Om Normandiet hed det, at landskabet lignede det danske. Det samme gjorde »den høje lyse bonde bag ploven«; men han var også af nordisk afstamning, kunne det oplyses. Der var et spændende afsnit om Sydafrikas historie, hvor det bemærkedes, at negerproblemet endnu ikke var løst. Om indvandringen til USA stod at læse, at den først hovedsageligt kom fra Storbritannien, Tyskland, Holland og Skandinavien. Senere også fra

Syd- og Østeuropa og Rusland (andenklassens europæere) Ja! Det stod der.

Som man kan læse mellem linjerne i disse korte citater har lærebogsforfatteren været splittet imellem troen på troen eller troen på evolutionen som den grundlæggende forklaring på de enkelte folks kulturelle niveau. Dog skulle der ikke efterlades nogen tvivl i de åbne barnesind om, at toppen af udvikling, kultur og civilisation repræsenteredes af den høje lyse bonde af nordisk type. Vi ville herefter med Johs. V. Jensen kunne *bekræfte de raske i retten til riget*.

Som den tysk-amerikanske tænker Hannah Arendt overbevisende påviser i sit trebindsværk om det totalitære samfundssystems oprindelse, kom hverken imperialismen, antisemitismen eller nazismen ud af den blå luft. Ideen om det blonde nordiske menneske som overmenneske var ikke en idé nationalsocialisterne havde fået, heller ikke en opfattelse de var alene om.

Verden åbnede sig

Nu gik jeg ikke bare i skole. Hver søndag i kirketiden var det af sted til missionshuset til søndagsskole. Her var de for mig to mest betydningsfulde personer Arnold Thomsen og den lille negerdreng. Arnold var husmand og boede lige ved siden af missionshuset. Han var af både missionsfolk, grundtvigianere og ganske almindelige syndere anset for at være noget særligt. En af vore naboer, der i al almindelighed

afskyede missionsfolk, udtalte en gang, at Arnold Thomsen var den eneste ordentlige af slagsen, han kendte. Så hans såvel som de fleste andre børn fra egnen kom i søndagsskolen.

Den lille negerdreng sad på en kasse, hvor der stod en skål med en sprække i bunden. Når man lagde en mønt i skålen og den faldt igennem sprækken, nikkede han som tak. Pengene gik til de missionselskaber, der sendte missionærer ud for at fortælle alle de små sorte, gule og brune børn ude i hedningeverdenen det samme glade budskab, som Arnold fortalte os.

Drengen på kassen kunne vi identificere os med. Han huskede altid at sige tak, når han fik en gave. Det gjorde vi jo ikke altid, men glemte vi det, var der i reglen straks en voksen, der sagde: Har du husket at sige tak? Vi fik ikke en patroniserende eller nedladende holdning til den sorte dreng. Vi fik tværtimod ind i underbevidstheden, at han – og alle de andre børn ude i den store vide verden – var ligeværdige brødre og søstre.

Arnold og den lille negerdreng lærte os et andet menneskesyn end geografibogens. De lærte os, at alle

mennesker er skabt af en Gud, der elsker alle sine børn lige meget. Rig eller fattig, hvid, sort eller brun. Alle var vi Jesu små søskende. Derfor kom det os ved, om afrikanske børn kunne komme i skole, eller om små kineserbørn sultede. Vi var forpligtede, ikke for at føle os specielt gode, når vi lagde vores tiere i skålen og drengen nikkede til tak; men fordi det også var vores ansvar, at noget blev gjort for at bygge skoler og sygehuse der, hvor de manglede. Og så skulle alle børn i hele den vide verden jo gerne høre historien om Jesus, som elskede børn og sagde til de sure disciple, at de ikke måtte jage børnene væk. Se det var evangeliet i Arnolds version. Og det var så mænd ikke så ringe endda.

Den tids landbokultur var først og fremmest en selvstændighedskultur. Mine ældre søskende og deres jævnaldrende levede i den forestilling, at det naturlige var at blive selvstændig landmand eller eventuelt håndværker. For mange blev det anderledes og for årgangene, der fulgte, blev det anderledes for de fleste.

Kulturen var tillige som en selvfølge kristen. Da en vikar ikke ville begynde skoledagen med fadervor efter morgensangen, nægtede vi at sætte os og tage bøgerne frem.

Sådan en seminarist, der skulle være vores lærer i tre måneder, skulle ikke komme her og lave om på vores verden. Det var ikke, fordi klassen var specielt from, vi var kun et par stykker, som kom fra missionske hjem. Og det var ikke os, der startede aktionen. Vi skulle ikke have noget klinket i den anledning. Man skulle jo nødt kaldes hellig. Det missionske »samfund« kunne i øvrigt være snævert og indelukket nok. Arnold Thomsen var ikke nogen prototype.

Tiderne skifter

Med afvandringen fra landbruget svækkedes selvstændighedskulturen. Med flytningen til de større byer svækkedes også den sognebevidsthed, der havde været en del af det selvfølgelig tilhørsforhold til kirken. Med skoleloven af 1975 klippede folketinget forbindelsen mellem folkeskole og folkekirke. Ophørte skolen dermed med at være folkeskole og blev en værdifri offentlig indlæringsanstalt?

Måske politikerne, for de flestes vedkommende uden at ville det og uden at vide hvad de gjorde, samtidigt sikrede sig, at kirken lidt efter lidt ville ophøre med at være folkekirke.

Så enkelt er det dog nok ikke. Den tidligere roskildebisp Jan Lindhardt

har sagt, at »vi har en statskirke, fordi vi har en kristen stat«.

Det begrundes han med, at staten varetager en række af den kristne menigheds opgaver så som at tage sig af syge og fattige, altså hele den diakonale side af en kirkes opgave. Bramfrit udtrykt: at vi har en kristen stat set af, at vi har et kristent skattevæsen. Et skattevæsen, der tager fra de velbjegete for at sikre de fattige og de syge, er et kristent skattevæsen.

Før reformationen var det kirken, der stod for omsorgen for fattige og syge. Om man misbrugte den magt det gav, er en anden sag. I alle tilfælde er det et faktum, at reformationen blev det største sociale tilbageskridt i Europas historie og samtidigt grundlaget for den moderne velfærdsstat. Efter reformationen sad de fromme lutherske fyrster i Norden og Nordtyskland af Guds nåde trygt på deres troner. Var i besiddelse af kirkegodset, retfærdiggjort af tro alene og frelst uforskyldt af nåde. Det var jo en i alle måder bekvem situation – bare ikke for de fattige og syge, som klostre og helligåndshuse før havde taget sig af.

Det kunne ikke gå i længden. Fyrsten – staten – var nu blevet den verdslige arm af Guds regimente, som Kirken var den åndelige. Kirken skulle tage sig af at forkynde evangeliet, besøge de syge og trøste de sørgende; mens staten skulle sørge for alt det praktiske, herunder også fattiggårde, asyl for spedalske og dårekister for de sindssyge. Det blev sikkert nogle få indretninger. Det varede nok et par generationer eller mere, inden de nåede den standard de bedste af de katolske institutioner havde haft; men kirkens verdslige magt var brudt. Til gengæld var det fyrstens – statens – pligt at tage sig af de trængende. Hvis vi derfor bliver i bispens billede med den kristne stat, der har en stats-

kirke, så er socialministeren Den danske Folkekirkes overdiakon, hvad enten hun nu selv synes det eller stejler bare ved tanken. Som sekulariseringen bliver til sekularisme og i konsekvens heraf til total afkristning forsvinder naturligvis socialministerens funktion som overdiakon og på længere sigt formodentlig socialministerens funktion i det hele taget. Der må antages at være mere end et tilfældigt tidsmæssigt sammenfald mellem ønsket om at få religionen ud af det offentlige rum og velfærdssamfundets svækkelse.

Sekularitet eller sekularisme

Det sekulære samfund og den sekulære kultur, vi har kendt i Danmark indtil for få årtier siden, er en logisk følge af den lutherske reformation. Danmark af i går var ikke et sekulært samfund **til trods** for statens fundamentalt kristne karakter men **på grund** af statens karakter af evangelisk-luthersk kristen stat. Lad Kirken passe sit og staten passe sit. Giv kejseren hvad kejserens er og Gud hvad Guds er. Kejseren eller ministeren er alligevel Guds tjener, hvad enten han ved det eller vil det eller ej. Der er således ikke tale om at adskille religion og politik men om at sondre mellem religion og politik. Fyrsten og kirken har hver sin funktion.

I den demokratiske stat har hvert enkelte menneske **et** embede at forvalte som borger og **et andet** at forvalte som præst. Idet enhver, der er krøbet ud af dåben ifølge Martin Luther er både præst, biskop og pave. Den lutherske reformations frisættelse af det enkelte menneske lige over for Gud, uden behov for nogen gejstlig autoritet som mellemlid, er afgørende for det moderne vestlige menneske, der imidlertid, hvis det river sig løs fra Gud og dermed bryder ud af menighedens forpligtende sammenhæng – kristen er man altid i

menighedens fællesskab – risikerer at havne i et rent egoistisk anarki. Denne lutherske – nordiske – forståelse af det sekulære er imidlertid i disse år ved at blive fortrængt af den ideologiske franske – og tyrkiske – form for forfatningsmæssigt fastslået sekularisme. En sekularisme, der søger at fremtræde areligiøs, men i praksis er antireligiøs. Det er typisk, at netop disse to lande har gennemført lovgivning, der krænker religionsfriheden. Tørklædeforbuddet i Frankrig og tidligere i Tyrkiet kan nævnes. En af mine bekendte, der er muslim og stammer fra Tyrkiet, sagde en gang til mig, at det var lettere at leve som praktiserende muslim i Danmark end i Tyrkiet. Paradoksalt også, at de kristne mindretal i Tyrkiet har fået det lettere i forhold til myndighederne under den nuværende islamiske regering, end man havde under det kemalistiske, sekularistiske styre, hvor grov diskrimination var mere reglen end undtagelsen. At det folkelige klima under den vågnende islamisme er blevet præget af større uvilje mod minoriteterne, er en anden sag.

Den amerikanske sekulære republik

En tredje sekulær model er den amerikanske. Forfatningsmæssigt ligner den den franske, men den historiske baggrund er anderledes. Den franske sekularisme er en del af revolutionens opgør med Konge, kirke og adel. De amerikanske pilgrimsfædre repræsenterede et krav om religionsfrihed. Deres erfaringer fra England var statens og statskirkens undertrykkelse af anderledes troende.

Forenklet kan man sige, at man i USA ville sikre frihed **til** religion, mens man i Frankrig vil sikre frihed **fra** religion eller i hvert fald inddæmme og begrænse religionen mest muligt: *religionen ud af det offentlige rum*. De franske og

tyrkiske forbud mod bestemte former for religiøst inspireret påklædning ville være utænkelige i USA. Der er alle religiøse udtryksformer tilladte i det offentlige rum, bare de ikke understøttes af eller favoriseres af staten.

Forskellen på fransk og amerikansk opfattelse af det sekulære fremgår direkte af indledningen til den amerikanske uafhængighedserklæring: *»Vi anser disse sandheder for indlysende: – at alle mennesker er skabt lige; – at de af deres Skaber har fået visse umistelige rettigheder; – at blandt disse er liv, frihed og stræben efter lykke«*.

Der henvises til **skaberen** som kilde til de umistelige rettigheder. Denne henvisning mangler i den franske menneskerettighedserklæring §1: *»Menneskene fødes og forbliver frie og lige i rettigheder. Social forskel kan kun begrundes med hensynet til det almene vel«*.

I den amerikanske udgave er de gudgivne menneskerettigheder umistelige. De franske humanistiske menneskerettigheder kan, når som helst almenvellet kræver det, begrænses. Og almenvellet defineres jo i praksis af de til enhver tid værende magthavere.

Islams frihed i trosanliggender

Efterfølgende citeres fra www.islamstudie.dk/ret af den danske muslim Aminah Tønnsen: *»La i Akrâha fi-dîn – der kan ikke være tvang i trosanliggender«*. (Koranen 2:256)

Trosfrihed er et fundamentalt princip i Koranen. Alligevel er det en udbredt opfattelse blandt muslimer såvel som ikke-muslimer, at en frafalden (murtadd) muslim straffes med døden. At straffe en muslim ved frafald ville imidlertid være stik imod Koranens bogstav og ånd – hvad enten den frafaldne efterføl-

gende vælger at bekende sig til en anden tro eller ej. Det eneste belæg for straf for frafald er i tilfælde, hvor den frafaldne åbent tilskynder til oprør imod det muslimske samfund og/eller aktivt deltager i et sådant oprør (5:36) uden efterfølgende at angre sine handlinger (5:37).

Efter Profeten Muhammads død i 632 mente mange arabiske stammer, at de pagter, de havde indgået med Profeten, automatisk var ophævet. Deres oprør blev sidestillet med frafald fra islam, og det var i denne situation, at man citerede et udsagn, der skulle stamme fra Profeten: »Den, der forlader sin tro, skal straffes med døden«.

Koblingen mellem frafald og væbnet oprør imod den muslimske stat bekræftes bl.a. af, at frafaldne kvinder iflg. den hanafitiske retsskole ikke idømmes dødsstraf, for »kvinder går – i modsætning til mænd – ikke i væbnet kamp«.

Som Aminah Tønnsen her viser, er det en mulig, ja efter hendes opfattelse den rigtige, tolkning af islam, at konvertering fra islam er mulig og ikke efter Koranen strafbart.

Dette er imidlertid ikke den almindelige opfattelse i den muslimske verden. I muslimske stater er forsøg på at udbrede andre trosretninger oftest forbudt, ligesom anderledes troendes praktisering af deres religion er belagt med stærke restriktioner. Dette er en af de stærkeste anstødssten i forholdet mellem den muslimske og den vestlige verden, og vil være en hindring for en fælles opfattelse af i hvert fald to fundamentale menneskerettigheder nemlig **trofriheden** og **ytringsfriheden**, indtil en friere tolkning, som Tønnsen slår igennem.

Fælles arv i Abrahams hus – og fælles erfaringer

Vestens grænse går ved Indus, skrev Biskop Torkild Græsholt en gang i begyndelsen af halvfemser-

ne i en kronik i Kristeligt Dagblad. Anledningen var, så vidt jeg husker, den tiltagende nedrakning af islam og muslimer. Det, biskoppen, der i sine yngre år var missionær i Indien, ville gøre klart, var, at den egentlige grænse mellem Vesten og Østen følger grænsen mellem det muslimske Pakistan og det hinduistiske Indien, der tillige danner grænsen mellem det monoteistiske Vesten og det ikke kun i geografisk forstand fjerne Østen. Både islam og kristendommen har jødedommen som udspring og historisk forudsætning. Vi er alle børn af Abrahams hus. I kraft heraf har vi monoteismen og skabelsestanken tilfælles. Forestillingen om, at hvert enkelt menneske er skabt af den ene hellige, almægtige og kærlige gud, rummer i sig forestillingen om hin enkeltes værdighed og ukrænkelighed. Hin enkelte, der med den amerikanske uafhængighedserklærings ord: »af sin skaber har fået visse umistelige rettigheder«.

Desværre synes de monoteistiske religioner også at have en anden arv til fælles. Nemlig den opfattelse, at man var i besiddelse af Sandheden – med stort S og i bestemt form.

At denne besiddelse gav en både ret og pligt til at sikre sig, at alle inden for ens magtområde anerkendte og hyldede den samme sandhed i den samme udformning. Kætterbålene flammede og vantro blev halshugget. Jesu ord: *at ingen er god undtagen Gud*. Og: *den der er ren kan kaste den første sten*, glemtes. Det samme skete åbenbart med Koranens ord om ingen tvang i troen.

Magthaveres evne til at omfortolke religiøse grundsætninger til egen nytte viste sig at være uden grænse. Og magtens evne til at korrumpere også religiøse ledere er det åbenbart også.

Tolerance eller frisind – et afgørende valg

Gennem en lang og blodig historie

har vi lært – eller burde vi i det mindste have lært – at man aldrig har større frihed, end man indrømmer sin modpart. Vi burde også have lært, at kun ved ærligt at stå ved sin egen overbevisning kan man forvente den respekteret. Omvendt er det en uomgængelig pligt også at respektere den andens ret til at have og forfægte sin overbevisning.

For den kristne er det af eksistentiel betydning frit at kunne forkynde evangeliet, at kunne drive mission. Da vi kun kan have denne frihed, så længe vi under andre samme frihed til at forkynde det, de tror på, må den kristnes forsvar for eksempel muslimens frihed være ubetinget.

Vi må stå fast på Grundtvigs berømte ord fra indledningsdigtet til »Nordens Mythologi«:

Frihed lad være vort løsen i Nord,/ frihed for Loke såvel som for Thor,/ frihed for ordet i verdenen ny, ... og videre: Frihed for alt hvad der stammer fra ånd,/som ikke ændres, men arges ved bånd.

Så vi kun binder det, der vil bryde loven og begrænse næstens frihed ved vold.

Sagt med Grundtvig: *... kun bestride med ord og med ånd,/hvad ej kan røres og gribes med hånd!!* Bundet kun være det glubende dyr,/som i sit svælg vil det ædle begrave.

På denne lille jordklode med antageligt 10 milliarder mennesker ved udgangen af dette århundrede må vi lære at leve sammen. Skal vi leve i frihed, må vi unde hverandre friheden. Det kan vi med frisindet som formuleret af Grundtvig som grundlag.

Her slår den humanistiske tolerance som formuleret under den franske revolution ikke til.

Den amerikanske formulering harmonerer derimod smukt med gamle N. F. S. Grundtvig.

Tolerance og dialog

– om at finde frem til en gensidig inspiration og opbygge følelse af ansvar for alles trivsel

Af tidligere overrabbiner
Bent Melchior

Det danske samfund består stort set af mindretal. Når vi lige undtager de forhold, at de fleste af os er danske statsborgere, og at de fleste danske statsborgere er medlemmer af Folkekirken.

Vi har ikke haft et enkelt politisk parti, der kunne mønstre 90 mandater i Folketinget. Det parlamentariske system kræver, at nogle af mindretallet indgår aftaler med hinanden, så at der kan træffes beslutninger.

Vi er hver især medlemmer af et antal, hvis ikke et utal af foreninger og selskaber, der hver for sig udgør et mindretal i forhold til dem, der ikke er medlemmer. Vi kan mene snart det ene, snart det andet – der vil altid være et flertal, der mener noget andet, og som igen spreder sig over forskellige opfattelser.

Der er altså ikke noget odiøst ved at være et mindretal. Men det er en udfordring, fordi den, der er i mindretal, ofte har den ambition at få flere til at slutte op om mindretallet for at gøre det til et flertal.

Adskillige religioner forsøger at omvende dem, der nægter at slutte op om, hvad de pågældende betegner som den eneste sande tro. De missionerer. Enten fordi de

hævder, at de dermed »frelser« dem, der ikke har set lyset, eller fordi de betragter det som gudsbespottelse, når folk tror på noget andet.

Det bliver så et spørgsmål, hvor langt man kan gå i sin agitation for egne synspunkter.

På nogle områder findes der regler. For eksempel kan man sætte plakater op nogle steder, mens det er forbudt andre steder.

Må man kime folk ned eller stemme dørklokker på alle tider af dagen for at forkynde budskabet?

Der er ytringsfrihed, men kan man bare stille sig på en ølkasse et eller andet sted med en mikrofon og mere eller mindre genere sagesløse forbipasserende med tilråb?

Hvis man er imod atomvåben, kan man så lægge sig ned på kørebanen for at sikre, at opfattelsen bliver forstået?

Der er vist noget, der hedder offentlig orden. Det er lidt usikkert, hvor grænserne går, men der er altså grænser. Der er omgangsformer, der må respekteres, hvis man ikke vil skade den sag, som man så

gerne vil fremme. Man kan ikke bare brænde fyrværkeri af på stadion, hvis ens favoritter på fodboldbanen har scoret et mål.

Omgangsformer og traditioner

Omgangsformer og offentlig orden bliver tydeligere, når der kommer folk fra andre kulturer til landet. De har været vant til andre former og en anden orden, og nu hævder vi, at de må underkaste sig vores former, hvis de vil blive en del af vores samfund. Inden for hjemmets fire vægge kan de bevare egne traditioner, men på offentlige veje og pladser tolererer vi ikke en ny form for orden.

Det er et spørgsmål, om vi kan acceptere bygninger med en fremmedartet arkitektur, men der kan ikke blive tale om at kalde til bøn fra minareter i konkurrence med kirkeklokkernes lidt påtrængende klang. Den ofte anvendte lakmusprøve, når det gælder bevis på, at man er helt loyal imod sit fædreland, har været knyttet til spørgsmålet om, hvem man »holder med« ved landskampe i diverse sportsgrene.

Selvom min slægt har boet i Danmark i århundreder, så medfører min position i det jødiske mindretal, at man mistænker mig for at holde med den jødiske stat, Israel, hvis dens nationale hold skulle møde et tilsvarende dansk landshold. Det skete faktisk for nogle år siden, at de to lande skulle mødes på fodboldbanen. Skønt jeg klart tilkendte gav, at jeg håbede på dansk sejr, så tvivlede en tv-station på, om det nu passede. De mødte op i mit hjem med kamera for at filme mine reaktioner, mens jeg i min dagligstue fulgte slagets gang på en tv-optagelse fra stadion i Ramat Gan.

Lad mig slå fast, at jeg bestod prøven.

Loyalt mindretal

Et jødisk mindretal har nogle forudsætninger for at optræde som mindretal, som er ret bemærkelsesværdige. For mere end 2.600 år siden erobrede den babylonske konge Nebukadnezar Jerusalem og ødelagde det første Tempel. Han førte en del af jøderne fra Judæa i såkaldt fangenskab til Babylon. Da skrev profeten Jeremias til de bortførte, at de skulle bede for den by, de boede i, »for går det den godt, så går det jer godt«. Endog under ophold i fjendeland skulle de bede for den by, de boede i. Hvis ikke af anden grund, så for at det skulle gå dem selv godt. Integrationen lykkedes i så høj grad, at en stor del af jøderne senere afslog at benytte tilladelsen til at vende tilbage til Judæa. I stedet opstod et vigtigt samfund, der i årtusinder blev et åndeligt centrum for den jødiske verden.

Mindretallet skal med andre ord vise loyalitet imod sine omgivelser.

De skal også opfylde den forudsætning, at de er lovlydige. Heller ikke her har et jødisk mindretal de problemer, der til tider findes blandt indvandrere. Jeg har hørt folk sige, at de ikke er bundet af Grundloven, for de har ikke været med til at stemme for Grundloven. Jeg måtte fortælle dem, at der efterhånden ikke lever ret mange, der i 1953 var gamle nok til at deltage i den sidste afstemning om Grundloven.

Den klare jødiske bestemmelse siger, at landets lov er lov. Et samfund kan ikke eksistere, hvis enhver kan tage sig selv til rette. Til gengæld må samfundet vise det hensyn, at der gælder én lov for både den indfødte og den fremmede.

Sprogets betydning

Et tredje element, der har været karakteristisk for jødisk integration, har været forståelsen for sprogets betydning. I modsætning til de før nævnte elementer, så er denne forståelse af nyere dato. Såvel i Europa som i Middelhavslandene har jøder udviklet egne sprog – jiddisch og ladino – og det har været led i opdragelsen af nye generationer, at de så vidt muligt skulle undgå at tale landets sprog. Tankegangen var, at hvis man ikke kunne begå sig på det sprog, som alle andre

talte, så blev man ikke påvirket af de andres kultur.

Men med emancipationen kom der andre boller på suppen. Det var en sensation, da Moses Mendelsohn lavede en tysk oversættelse af mosebøgerne. De hellige skrifter skulle ellers studeres på hebraisk, eventuelt jiddisch og aramæisk. Men tysk? I mellemtiden har man længst indset, at det ikke bare er en risiko at kunne kommunikere med omgivelserne, men at det åbnede uanede muligheder.

Et klassisk eksempel er oprettelsen af de jødiske skoler i København i begyndelsen af det 19. århundrede. De havde primært det formål at lære jødiske børn dansk! Undervisning i jødiske fag var en slags frynsegode, noget sekundært. Det afgørende var at sørge for, at jøder skulle have kontakten med omgivelserne og ikke havne i en sproglig ghetto.

Følelse af ansvar

Lad mig også understrege, at gode relationer mellem flertal og mindretal og for den sags skyld også mellem mindretallet indbyrdes forudsætter en følelse af ansvar. Flertallet har ansvaret for, at mindretallets rettigheder ikke krænkes, hvis samfundet skal kunne kaldes demokratiske.

Mindretallet må på deres side erkende, at de er mindretal, og at det er flertallets beslutninger, der gælder. Man kan ikke tvinge flertallet til at leve efter mindretallets normer.

Et særligt ansvar falder på mindretallets skuldre. Det er et ansvar over for gruppens øvrige medlemmer. Som barn og ungt menneske fik jeg ofte at vide, at ikke bare skulle jeg opføre mig ordentligt, men jeg måtte være eksemplarisk i

min adfærd, for gjorde jeg noget galt, så ville det gå ud over mine trosfæller, for folk ville sige: Se, det er sådan de er, de jøder!

I dagens Danmark har vi mange eksempler på, at andengenerations indvandrere har haft succes, for eksempel i sportens verden, som filminstruktør eller blandt alverdens restauranter. Så er vi som danskere stolte, for vi har bevist, at vi er dygtige, vi danskere. Men er der fra den samme kreds unge, der begår noget kriminelt, så siger vi: Se, det er sådan, de er, de andengenerations indvandrere!

Religiøs brobygning

For religiøse grupper er der et overordnet ansvar for fredsommelige tilstande. Man behøver ikke at være særlig kyndig i verdenshistorien for at vide, at mange krige og mange umenneskelige forfølgelser har været baseret på fanatiske religiøse holdninger.

Folk har ment, at når de bare sloges for deres gud, så var alt tilladt, og man kunne jo være sikker på opbakning fra selv samme gud. I værste fald kunne man blive martyr, og det var jo heller ikke så ringe.

De opfattelser hører ikke bare fortiden til. De trives i høj grad i vor egen tid.

Derfor har det i mange år været en prioritering for mig at bygge bro religionerne imellem. Ved adskillige lejligheder har jeg gjort fælles sag med biskopper fra folkekirken og fra den katolske kirke, når det gjaldt menneskerettigheder her i landet eller i udlandet. Jeg har deltaget i fælles religiøse initiativer for at fremme den økologiske forståelse. I det sidste årti har det især været relationerne til de muslimske medborgere, der har været i centrum. Sammen med bl.a. Naser Khader og Kathrine Lilleør stiftede jeg Jødisk Kristent Muslimsk Forum. Det blev dog ikke nogen succes.

Der var flere årsager til, at der ikke kom ret meget ud af anstrengelserne. Dels var der tilsyneladende en berøringsangst fra muslimsk side. Mange muslimer er nye i landet, og de lider ofte af komplekser over for de etablerede. En indvandrer betragtes af mange som stående på samfundets laveste trin, og det synspunkt giver uvilkårligt komplekser.

Dertil kom en anden interessant faktor. Indre uoverensstemmelser i de tre trosretninger greb ind i mulighederne for at arbejde på tværs af religionerne.

Vi ved, at kristne kan bekrige hinanden, og selv inden for Folkekir-

ken er der – heldigvis – mange opfattelser. De to præster i Folketinget repræsenterer ikke nødvendigvis kirken. Men også blandt muslimer er der mange retninger, der ofte er i skarp modsætning til hinanden. Jeg behøver bare nævne sunnier og shiitter, men der er tale om mange flere retninger. Tilsvarende gælder inden for jødedommen, og jeg kan ikke påstå, at min holdning til andre religioner møder enstemmig opbakning blandt mine trosfæller, selvom jeg håber, at der er et stort flertal bag mig.

For nogle år siden var jeg så med til at stifte Jødisk Muslimsk Netværk, der har taget forskellige initiativer og arrangeret offentlige foredrag med en vis succes. Berøringsangsten er dog fortsat et problem.

I år har vi tilsluttet os et nyt initiativ fra FN, der har besluttet at gøre den første uge i februar til en interreligiøs harmoni uge. Vi inviterede alle religiøse samfund i Danmark til et møde, og der var et stort fremmøde fra de største til de mindste grupper. Det var meget fredsommeligt, så medierne fandt ikke dette sensationelle samarbejde interessant.

Kontroverser er tilsyneladende bedre stof for nyhederne.

Til næste år vil vi forsøge at nå større kredse og på den måde også

vække mediernes opmærksomhed. De nævnte forudsætninger for, at et kulturelt eller religiøst mindretal kan vokse sammen med flertallets samfund, er ikke fyldestgørende. Jeg har allerede antydnet, at det omliggende samfund må møde den »fremmede« kultur eller religion på en måde, der giver ligestillingen mening.

Der er vigtige psykologiske elementer i det spil. Det kan bestemmes af forhold på en arbejdsplads, det kan påvirkes af medierne eller blot af almindeligt sprogbrug.

Følelser er ikke nødvendigvis dirigeret af virkelighed, de er som regel ikke underlagt logik eller fornuft. For eksempel råder der i en del kredse en vis angst for muslimer. »De er kommet for at gøre Danmark muslimsk«, lyder det indimellem. Hvis jeg så har argumenteret for, at der ikke er nogen realitet i den frygt, så slutter debatten ofte med et »Jamen, alligevel!«. Det er ikke uden betænkelighed, at et mindretal åbner sig for omgivelserne. Det er jo flertallet, der bestemmer. Og det gælder ikke kun på tinge. Den daglige påvirkning går nu en gang i højere grad

fra de mange til de få, end omvendt. December er julemåned også for dem, der ikke fejrer jul.

Mangfoldighed og inspiration

Mindretallet er ikke indstillet på at opgive egen identitet. Man ønsker at bevare den religion og den kultur, som man har fået i arv. Det er ikke bare veneration og pietet, men det skyldes, at man betragter sin kultur og religion som værdifuld og som bidrag til hele samfundets udvikling.

København har i år taget initiativ til at understrege betydningen af byens mangfoldighed, som anses for at være et gode på vejen til et samfund, der giver mulighed for både materiel og åndeligt velfærd. Mangfoldigheden giver naturligvis kun mening, hvis de forskellige elementer mødes og inspirerer hinanden.

Mangfoldighed betyder ikke kun en risiko for, at de mange tromler

de få og små ned, så de helt forsvinder. Mødet med de andre kan også føre til større forståelse af sig selv, hvad enten man nu hører til de store eller de små. Ved mødet med noget andet, end det jeg er vant til, vil jeg kunne se, hvad der er mere eller mindre værdifuldt.

Hvorfor frygte, at det er min kultur, der er taberen i det spil?

Der er på ingen måde tale om, at der skal findes en vinder. Derimod går det på reglen om at leve og lade leve. Jeg er ikke tilhænger af en ubegrænset tolerance. Udtrykt meget kort, så vil jeg aldrig kunne tolerere nogen form for vold. Jeg er ikke pacifist, for et samfund må netop kunne forsvare sig imod voldsmænd. Men et samfund kan ikke styres med voldelige midler.

Over for dette står en tolerance, der ikke sætter mennesker i bås efter herkomst og udseende. Mennesker kan tro og mene, hvad de vil, så længe de tager hensyn til, at det også gælder naboen.

Det er der, ytringsfrihedens grænser går. For mine rettigheder må ikke krænke naboen.

Det er tolerancens sande væsen.

BLANDIG I BYEN

Virkeligheden er mangfoldig – i København er det et **plus**

Et skifte fra integration til inklusion og mangfoldighed markerer en ny måde at tilrettelægge indsatsen på i København. Bland dig i byen, lyder opfordringen

Af Anna Mee Allerslev (R), beskæftigelses- og integrationsborgmester i København

Mangfoldighed er et vilkår. Vi kan ikke udradere den. Vi kan ikke gøre

den mindre. Vi kan ikke ryste den af vores skuldre. At påstå København og Danmark kan blive et homogent og monoetnisk samfund, er en løgn.

I København har vi ikke lyst til at udradere mangfoldighed. Vi er glade for, at den kulturelle forskellighed i vores by er et vilkår, og vi

bruger den aktivt. Et eksempel fra erhvervslivet: Servicevirksomheden ISS har regnet ud, at deres mangfoldige teams tjener 3½% mere hjem til forretningen end ikke-mangfoldige teams. Charlotte Mark, som er administrerende direktør i Microsoft Development Center Copen-

INKLUSION

hagen og medlem af Københavns Mangfoldighedsboard, sagde det meget tydeligt til en konference for nylig: »Det er vigtigt for os som virksomhed at forstå den globale verden. Det har vi ikke en chance for, hvis vi bare er 600 danskere, der sidder og kigger på hinanden og tænker »Nå, hvad tror vi, verden har brug for«.

Globaliseringen har gjort mangfoldighed til en nødvendighed. De virksomheder, der hopper med på bølgen, kommer længst i den globale konkurrence.

Ord skaber virkelighed

Den nye tankegang er en del af Københavns nye tilgang til integrationsområdet – eller inklusionsområdet, som vi kalder det. For ord skaber virkelighed. Det er vores klare opfattelse, at et ord som integration efterhånden har spillet fal-

lit og er begyndt at betyde assimilation. Det bekræfter mange københavnere os i, når vi spørger dem direkte. De vil hellere tale om inklusion og mangfoldighed, og de ønsker, at vi én gang for alle afliver ordet ghetto. Når jeg spørger journalister, hvorfor de bliver ved med at skrive »ghetto« i deres avis, selv om beboerne fortæller dem i indlæg og mails, at det stigmatiserer dem og er ødelæggende for deres dagligdag, svarer de noget i retningen af: »Regeringen laver »ghettoplaner«, oppositionen med Socialdemokraterne forrest siger også »ghetto«. Hvorfor skulle vi kalde det noget andet?«

Her har vi som politikere et stort ansvar for at sige fra og tage ansvar med de ord, vi vælger. For det er et aktivt valg, vi tager med sproget hver dag. Et flertal af Københavns politikere går foran og siger det lidt længere, men langt mere præcise: særligt udsatte boligområder. Vi bruger lidt flere ord, hvis det kan gøre en forskel for de mennesker, vi taler om.

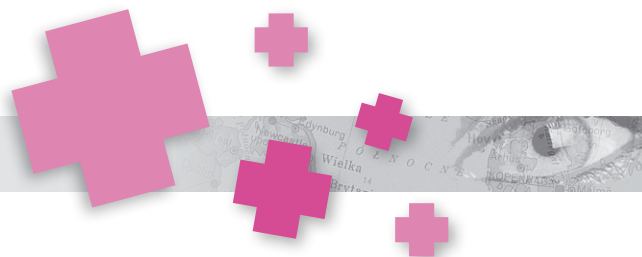
Alt andet er arrogant.

Den københavnske politik er interkulturel

Vi skal nuancere diskussionen mere, end der er plads til i det hurtige, daglige mediebillede. Men vi skal ikke fornægte problemer. Mangfoldighed må aldrig blive en undskyldning for at acceptere fattigdom eller parallelsamfund, og mangfoldighed skal ikke være et forsvar for dårlige præstationer i folkeskolen. Derfor arbejder vi i København fortsat med de traditio-

Medlemmer af Københavns Mangfoldighedsboard. De har alle skrevet under på, at de vil kæmpe aktivt for at styrke mangfoldighed som en ressource. Foto: Carsten Snebjerg.

nelle integrationslag: flere med anden etnisk baggrund i arbejde og uddannelse, bedre danskuddannelse osv.

Men vi mener, København er klar til et lag mere: et lag, der handler om inklusion og mangfoldighed, et lag, der handler om identitet.

Min politik og Københavns politik er interkulturel – vi fokuserer på mødet mellem kulturer. Det handler nemlig om at leve godt *sammen*, ikke bare ved siden af hinanden og om, at der opstår noget nyt, når flere kulturer mødes.

Vi anerkender minoriteters ret til at være kulturelt forskellige, men hovedfokus ligger i relationerne mellem grupperne: Der skal flere og bedre møder til, og de negative fordomme skal nedbringes. Her er det centralt at skabe fælles institutioner, som alle bruger, og at fremme et fælles grundlag og en fælles forståelse. Frem for at fejre forskellighederne søger den interkulturelle tilgang at fremme minoritetsgruppernes deltagelse i eksisterende institutioner og at skabe en fælles identitet.

Et eksempel er, at vi fejrer Eid i København – den muslimske afslutning på Ramadanen. Det kan man kalde en fejring af én kultur, men vi fejrer den ikke indelukket i Valbyhallen, kun for muslimer, vi fejrer den åbent på Rådhuspladsen eller Christiansborg Slotsplads for alle befolkningsgrupper, for at andre grupper kan lære om islam og for at give københavnske muslimer en mulighed for at fejre Eid i en dansk kontekst. På den måde får vi både tørklæder og lårkort til kommunens Eid. Fordi noget nyt opstår, når vi bringer traditionerne sammen.

Lettere at være københavnere end danskere

Det interkulturelle arbejde lykkes i København. Flere undersøgelser, senest »Muslims In Europe« har

vist, at etniske minoriteter føler sig langt mere som københavnere end som danskere. Det er vi glade for i København, men beskæmmede på regeringens og folketingets vegne. 16% af Københavns Borgerrepræsentation har anden etnisk baggrund, det er næsten samme andel som Københavns befolkning. Og det er vigtigt, for vi skal se nogle, der ligner os selv, de steder, der betyder noget, og de steder, der er forbundet med magt og status. Derfor kunne jeg også godt tænke mig, at vi kunne få medierne til at repræsentere etniske minoriteter bedre og bruge dem som kilder i nyhedshistorier, der handler om andet end integration og kriminalitet, som tilfældet desværre er i dag.

På værdiområdet viser undersøgelser også, at vi er mere ens, end vi måske tror. Professor Peter Gundelach har blandt andet vist, at etniske danskere og etniske minoriteter nærmer sig hinanden på værdierne – også de demokratiske værdier.

I København spiller inklusionsarbejdet på en firkantet bane omkranset af linjerne:

- Demokrati
- Ytringsfrihed
- Ligestilling
- Menneskerettigheder

Det er overordnet set de grundlæggende danske og vesteuropæiske værdier, som vi forsøger at få alle borgere i København til at respektere og helst hylde. Der er en tydelig streg i sandet ved disse fire værdier – de gælder uden forbehold i Danmark og København.

Samtidig skal antidemokratiske bekæmpes effektivt, og jeg har bl.a. demonstreret imod Hizb Ut-Tahrir for at gøre min stemme gældende. I København accepterer vi ikke, hvis grundlæggende danske værdier bliver underkendt. Vejen frem er dialog og inklusion.

FEM GRUNDE

til at mangfoldighed er et plus i København

1. Nye og anderledes idéer, der skaber arbejdspladser: 84% af DI (Dansk Industris) virksomheder mener, at mangfoldighed er vigtig for deres virksomhed, 51% mener, at en mangfoldig medarbejdersammensætning giver mere innovation. Iværksætterkultur trives bedst i et mangfoldigt miljø.
2. Det er et plus at være to-sproget. Vi må ikke bilde unge mennesker med anden etnisk baggrund ind, at det er en ulempe at kunne tale flydende dansk og flydende arabisk. Tænk bare på Tanveer Sharif, der har stiftet telefonselskabet Vopium og fået stor succes, fordi han kan ramme en kundemålgruppe, som ellers var overset.
3. Vi får et rigere kulturliv og lærere mad. Nyt nordisk køkken er moderne, men det har krævet sin mand at få koldskål og sild ind i konkurrencen med tapas og sushi. Tak for fusionskøkkener. Vi får også nye genrer og perspektiver i film, teater, musik, kunst og sport.
4. Vi bliver klogere på os selv ved at møde vores modsætning. Når vi møder mennesker, der har en anden dagsrytme, en anden tro eller et andet livssyn end os selv, giver det anledning til at tænke over, hvorfor vi selv gør, som vi gør, og vi oplever, at der er andre måder at leve sit liv på.
5. Fordi det modsatte – konformitet – er dræbende. Det hele er lidt mindre dødkedeligt. Tænk hvis vi alle sammen var ens. Gab, hvor ville der ske lidt i København. Ingen arrangementer at gå til, ingen nye mennesker at møde, ingen nye idéer og tanker.

Beskæftigelses- og integrationsborgmester Anna Mee Allerslev i snak med unge på produktionsskolen TAMU. Foto: Carsten Snebjerg.

Vi påvirker, og vi forsøger via vores interkulturelle filosofi at undgå, at udemokratiske synspunkter breder sig. For vi skal huske, at de ikke-demokratiske kræfter er en lille minoritet.

Dermed ikke sagt, at vi ikke har udfordringer: Der er stadig et efterslæb på uddannelse, arbejde og kriminalitet. Pointen er blot, at vi skal finde de rigtige løsninger, ikke skringe os væk fra hinanden.

»Bland dig i byen«

København deltager som en af 20 storbyer i Det Interkulturelle By-netværk. Her måler vi os op mod andre storbyer som Barcelona og Oslo på, hvor gode vi er til at inkludere etniske minoriteter. Det er mit klare mål, at vi skal være nummer 1 på den liste senest i 2015: København skal være den mest

mangfoldige og inkluderende storby i Europa. I netværkets første måling på byernes integrationsindsats fik København en delt femteplads.

For at nå en plads som Europas mest mangfoldige og inkluderende storby skal vi have flere til at blande sig i byen. Det gælder både dem, som allerede er en del af et fællesskab, og som skal blive bedre til at åbne det fællesskab for andre, og det gælder dem, som lige nu står uden for et fællesskab.

Af en eller anden grund er det svært for os at gå hen til et fremmed menneske og sige »hej, hvordan har du det?«

Vi har nogle nordiske barrierer, som vi har brug for at overvinde, hvis København skal blive et endnu bedre sted at bo.

I København har vi netop lanceret et tre-årigt program, som vi kalder

»Bland dig i byen«. Der er en mangfoldighedsbevægelse på vej i København, og vi kan være det lille skub, der sætter den i gang. Ligesom vi har haft og har en grøn klimabevægelse i København, så har vi nogle frontløbere, der vil mangfoldighed, og for hvem mangfoldighed og inklusion er meget konkret. De kan være med til at sprede budskabet til andre.

Vi er startet med et mangfoldighedsboard, som består af 24 frontfigurer, der har skrevet under på, at de vil kæmpe aktivt for at styrke mangfoldighed som en ressource. De 24 boardmedlemmer er kulturpersonligheder som Carsten Jensen og Nikolai Steen, direktører fra Dansk Industri, Københavns Lufthavne, MENSCH, Mandag Morgen m.fl. og uddannelsesinstitutioner og organisationer som fx Institut

for Menneskerettigheder. Hver og én har de skrevet under på, at de vil gøre mangfoldighed til en praksis i deres egen organisation, at de aktivt vil bekæmpe diskrimination i København, og at de vil styrke mangfoldighed som en ressource i den offentlige debat.

De kan gå foran og vise andre vejen for et mangfoldigt København. Vi arbejder også på, at man som almindelig københavnner får mulighed for at skrive under på et Mangfoldighedscharter og tilslutte sig den bevægelse, som er på vej. I kommer til at se meget mere til »Bland dig i byen« i de kommende år.

Noget af det, som man konkret har mulighed for at gøre netop nu, er at melde sig som vært for nyttilkomne københavnere i kommunens nye værtsprogram. Vores mål er at matche 150 nyttilkomne med 150 københavnere, som kan hjælpe med at danne netværk, træne danskundskaberne og få en lettere adgang til livet som københavnner. Vi ved, at vi selv ville sætte pris på sådan en velkomst, hvis vi kom til et andet land, så selvfølgelig skal vi give vores nye københavnere mulighed for at falde godt til. Det er i alles interesse. Én ting er, om man er inviteret med til festen, noget andet er, om det er sjovt at deltage. Der går inklusion og mangfoldighed skridtet videre, fordi vi bl.a. tror på, at mennesker, der trives, bidrager mere.

Inklusion er en kulturændring

For mig er det vigtigt, at inklusion og mangfoldighed gennemsyrrer alt, hvad vi tænker, og alt, hvad vi gør – især politikere og medarbejdere i København. Det kræver en kulturændring. Jeg håber også, at københavnere vil tage inklusion og mangfoldighed og »Bland dig i byen«-programmet til sig, og at I vil gøre det til jeres. For mig er det ikke det vigtigste, at københavnere nu hver og én begynder at sige inklusion. Det vigtige er skiftet i politikken. Vi tør godt tale om identitet og om følelsen af at høre til. Vi tør åbne vores fællesskaber for andre og invitere mennesker, der ikke ligner os selv, ind. Det gælder ikke kun mennesker, der har en anden etnisk baggrund end vores egen, det gælder også mennesker med et andet uddannelsesniveau, en anden livshistorie og andre forudsætninger. Fordi vi tror på, at man bliver klogere, rigere og gladere, hvis man bevæger sig ud af osteklokken og ind i Københavns mangfoldige fællesskab.

Jeg håber, I vil diskutere med os på

- www.blanddigibyen.dk
- www.facebook.com/blanddigibyen
- www.facebook.com/annaallerslev

Vi vil meget gerne høre fra jer!

FEM MÅDER du kan blande dig i byen

1. Opfordr din virksomhed eller organisation til at underskrive Københavns Mangfoldighedscharter på www.blanddigibyen.dk. Din virksomhed forpligter sig så til at sætte initiativer i gang, der styrker mangfoldighed og bekæmper diskrimination.
2. Du kan selv »like« Mangfoldighedscharteret på Facebook eller www.blanddigibyen.dk og på den måde vise, at du ønsker en ny vej for Danmark og København
3. Tilmeld dig Københavns nye værtsprogram ved at skrive en mail til Kari Mørkøre-Yde på ZD95@bif.kk.dk. Du får tilknyttet en ny københavnner og skal hjælpe ham eller hende med at finde rundt i byen, træne danskundskaberne og danne netværk.
4. Meld dig som frivillig i én af Københavns mange foreninger og organisationer. Du kan se en liste på www.frivilligjob.dk
5. Giv dig selv en udfordring om ugen, fx »i denne uge skal jeg huske at hilse på mine naboer«, »i denne uge skal jeg deltage i et arrangement i mit lokalområde« etc. Del gerne dine erfaringer med os på www.facebook.com/blanddigibyen

Katolsk mildhed **VERSUS** protestantisk strengthed

Med udgangspunkt i de aktuelle sager om den tidligere chef for Den Internationale Valutafond (IMF) franskmænden Dominique Strauss-Kahn og den danske cykelrytter Michael Rasmussen trækkes hovedlinjer i de to religiøse grundholdninger op

Af idræthistoriker,
ph.d.,
Aage Hoffmann

Hovedpersonerne i denne artikel er den tidligere chef for Den Internationale Valutafond (IMF) franskmænden Dominique Strauss-Kahn og den professionelle danske cykelrytter Michael Rasmussen. Førstnævnte havnede i foråret 2011 (14. maj) i det amerikanske retssystem angiveligt for forsøg på voldtægt.

Michael Rasmussen har efter en tur i det sportslige retssystem fået sin cykelkarriere i gang samme forår (2011). Reelt har Michael Rasmussen dog været udelukket fra cykelsporten, siden han – angiveligt for overtrædelse af »Whereabout-reglerne« – blev taget ud af Tour de France i 2007 af sit hold Rabobank.

Både Dominique Strauss-Kahn og Michael Rasmussen blev brat tvunget til karrierestop på baggrund af formodninger, rygter og subjektive præferencer, der alle antydede, at de havde forbrudt sig imod respektive retslige spilleregler.

Hvilken rolle spiller henholdsvis den katolske og den protestantiske verden for retspraksis omkring de to sager og for den måde, som offentligheden ser på de anklagede?

Dominique Strauss-Kahn

Anklagerne mod Strauss-Kahn har skabt en voldsom debat mellem franske medier og den engelsksprogede presse. Beskyldninger om »amerikansk puritanisme« og »latinsk machokultur« har præget diskussionerne. Den engelsksprogede presse forstår ikke, hvorfor franske medier aldrig har skrevet om Strauss-Kahns problematiske forhold til kvinder. Og i den franske offentlighed er det et hovedsynspunkt, at det amerikanske retsvæsen behandler deres landsmand unødigt hårdt.

I en måling foretaget af det franske analyseinstitut CSA svarer 57 procent af de adspurgte ja til, at

Strauss-Kahn er udsat for et komplot. Franske feministiske organisationer har dog udsendt en appel, der fordømmer franske politikeres forsøg på at minimere alvoren i Strauss-Kahns opførsel. De mener, at Frankrig har et problem med definitionen af seksuelle overgreb.¹ Måske en kulturel/religiøs konflikt, der har sin baggrund i syndsbegrebet, som det fortolkes af henholdsvis katolikker og protestanter?

Det protestantiske og det katolske syndsbegreb

Religionsredaktøren ved det katolske tidsskrift »La Vie«, Jean Mercier kommenterer i et interview anklagerne mod Strauss-Kahn ved bl.a. at sige, at den amerikanske retskultur hviler på et anklagende retsprincip. Det anklagende retsprincip indebærer, at anklageren samler beviser udelukkende på, at mistænkte selv at bevise sin uskyld.

I det franske retssystem derimod skal alle elementer efterforskes – både de, der tyder på skyld og de, der tyder på uskyld.

Det franske retssystem opererer med formildende eller skærpede omstændigheder, hvilket Jean Mercier ser afspejlet i det katolske syndsbegreb, hvori gråzoner er acceptable. Ved præstens mellemkomst og skriftemålet kan synderen opnå syndsforladelse.

Under Reformationen vendte Martin Luther (1483-1546) sig bl.a. imod dette syndsbegreb og dets afvigelse ved afladshandelen.

Jean Mercier skriver bl.a.: »Protestantismen anerkender ikke præstens ret til at tilgive på Guds vegne. Den enkelte må selv bære sin skyld uden at vide, om han har opnået tilgivelse ved Guds nåde. Det amerikanske retsvæsen er nærmest kalkeret efter det protestantiske syn på synden. Det er mere sort-hvidt, uden plads til gråzoner«.

Jean Mercier finder den katolske kultur mere overbærende med synderen. Franskmandene mener derfor, at der skal være en vis balance i sagen, så man også undersøger, om der er formildende omstændigheder.

Og, skriver han videre: »Det katolske syndsbegreb giver altid synderen en ny chance, hvorimod protestanten til evig tid er tynget af sin skyld og selv må stå til ansvar for den«.

Det protestantiske Nordeuropa fordrer efter Jean Merciers mening til »en strenghed, der næsten grænser til en lovreligiøs strenghed«.

En af konsekvenserne af det strenge protestantiske syndsbegreb er imidlertid, at man stort set er holdt op med at tale om synd i den lutherske og reformerte tradition. »Jeg tror på mange måder, at verden bliver mere protestantisk, bl.a. fordi de vestlige samfund bliver mere individualiserede med krav om personligt ansvar. Men det fører også til en vis tendens til at hænge enkeltpersoner ud, når de overskrider grænserne. Vi accepterer i mindre og mindre grad, at folk begår fejl, og sker det, går vi til domstolene«, svarer Jean Mercier afslutningsvis.²

Amerikansk protestantisme i ret og i medier

I dag hentyder navnet offentlig protestantisme til dens status som dominerende religion i USA. Den har sit historiske udgangspunkt i 1700-tallets England, da anglikanere og puritanere immigrerede til

USA. Fælles for dem var, at de levede efter en meget streng moral-kodeks, der var inspireret af calvinismen. Til den historiske arv fra disse nye folkelige vækkelsesbevægelser hører klare og simple regler at leve efter. Det er vigtigt at få udspecificeret, hvad der er rigtigt og forkert. Som aktiv kristen skal man leve moralsk rigtigt, hvilket er nøglen til et autentisk kristent liv.

Den tidligere chef for Den Internationale Valutafond (IMF) franskmænden Dominique Strauss-Kahn.

Og hvis man synder, bliver man straffet. Videnskabelige religionsstudier sandsynliggør, at de åndelige vækkelser blev og stadigvæk er en vigtig del af amerikansk kultur.³ Set i dette lys svarer anklagerne mod Strauss-Kahn om voldtægt til at pålægge ham ikke kun en mistanke, men rent faktisk en vis grad af skyld. Yderligere har det beklækket Strauss-Kahns troværdighed, at mediemaskinen senest (den 4. juli 2011) med stor iver har kastet sig over en flere år gammel sag mod Strauss-Kahn om forsøg på voldtægt på fransk grund. Det synes i en vis grad at overskygge, at der under afhøringerne af den »forulempede« kvinde i den aktuelle voldtægtssag er sået stærk tvivl om, hvorvidt hendes påstande om voldtægt er sandfærdige. Om Strauss-Kahn igen kommer til at

spille en rolle i fransk politik afhænger efter min mening af fransk katolsk kulturs overbærenhed med »synderen«. Den internationale politiske scene levner næppe plads til ham mere. Det har toneangivende journalisters inkvisitoriske metoder gjort deres til.

Ret og religion – et historisk strejf

Livstidsdomme kunne passende være betegnelsen for den »skæbne«, som har ramt både Strauss-Kahn og Michael Rasmussen. En »domsafsigelse«, hvis værdigrundlag er at finde i den europæiske retskulturs historie med stærke rødder i makkerparret »romerretten« og »kirkeretten« (den katolske kirkes kanoniske ret).

Romerretten var gældende ret i Romerriget, hvor den i årene 529-534 blev samlet i et stort lovværk (senere under navnet Corpus juris civilis).

Kirkeretten blev systematiseret i løbet af 1100- og 1200-tallet.

I den tidlige Middelalder var kanonisk ret i kraft af romerretten på mange vigtige retsområder et højtudviklet og overlegent retssystem med gyldighed ikke blot i egentlige kirkelige anliggender, men også for en række andre livsforhold, som kirken ønskede reguleret efter sine idealer og sit værdigrundlag.

Efter Reformationen i 1500-tallet lænede de nordiske lande sig op ad den tyske reformator Philipp Melanchthon (1497-1560) og hans retslære. Her lå kirken under kongen, som repræsenterede Gud. Paverne mistede deres indflydelse på retsudviklingen i de protestantiske lande, mens romerretten ikke blot beholdt, men snarere øgede sin betydning. I takt hermed overlevede alt i alt størstedelen af den katolske kirkeret i de protestantiske lande. Professor i retshistorie Ole Fenger har i 1994 beskrevet værdigrundlaget for den vestlige retskultur bl.a.

Knapt 14 dage efter udelukkelsen af Tour de France 2007 blev Michael Rasmussen («Kyllingen») hyldet af mere end 20.000 mennesker under et gadeløb i Charlottenlund. Banneret henviser til Jeanne d'Arc (ca. 1412-1431), der under den sidste fase af Hundredårskrigen mellem England og Frankrig (1337-1453) blev taget til fange, stillet for en gejstlig domstol og efter lange forhør dømt til døden på bålet for kætteri. Hun blev i eftertiden betragtet som kristen martyr og fransk nationalsymbol. Efter kanoniseringen i 1920 fejres hun i dag som kirkens helgen (30. maj) og som Frankrigs nationalhelgen søndagen efter 8. maj.
Foto: Aage Hoffmann 2007.

Selv spædbørn skal indgydes respekt for djævelen. Tyske Didi Senft i sit vante Tour de France-kostume symboliserer løbets umenneskelige strabadser samt brugen af doping. Foto: Aage Hoffmann 2007.

således: »Så længe vi kun beskæftiger os med vore egne normer, kan vi ganske vist registrere en udvikling fra kollektivismen til individualisme, fra Guds lov til fornuftens ret, fra retspluralisme til statslig enhedsret; men de overordnede principper kan kun beskrives på et meget abstrakt niveau: Guds vilje, De 10 Bud, fred og retfærdighed, fornuftens bud, fyrstens befalinger, statsræson, frihedsrettigheder, lighedskrav, størst mulig lykke for så mange som muligt, velfærdsstaten, øget vækst, økonomisk rationalitet osv. Altså en lang række af forskellige værdier, som bevares kan forklares historisk, men som ikke giver os entydige svar på spørgsmålet om værdigrundlaget for den vestlige retskultur.«⁴

Altså en retskulturel udvikling med plads til værdipluralisme, men hvor det ifølge Fenger er umuligt at præcisere, hvilket grundlæggende værdipostulat, denne retskultur bygger på.

Når mange af verdens retssystemer i dag er grundlagt på romerrettens principper, skyldes det ikke mindst, at kirkeretten lige siden middelalderen har gjort disse principper acceptable for de lokale retssystemer. Udviklingen er gået i en retning, der har bragt kristne værdier frem i det offentlige rum, bl.a. i de nordiske lande.

At kristendommen i et nypuritansk middelalderagtigt skær har vist sig på begge sider af Atlanten, har de to aktuelle sager med al tydelighed vist.

Cykelatleternes ukristelighed

Da Michael Rasmussens karantæne var ved at udløbe i sommeren 2009, gjorde han sig over for offentligheden forhåbninger om at gøre comeback i Danmarks største etapeløb – Post Danmark Rundt. Forinden

havde Rasmussen i juli 2008 ved domstolen i Utrecht vundet den erstatningssag, han havde anlagt mod sin tidligere arbejdsgiver, Rabobank, for uretmæssig afskedigelse. Han er imidlertid ikke tilfreds med erstatningen (ca. 5,3 mio. kr.), og i skrivende stund er en ny erstatningssag under optræk. I jagten på nyheder blæste danske medier (anført af DR1) Rasmussens såkaldte løgne om opholdet i Mexico op, så han fremstod som selve sindbilledet på sportens ukristelighed.

Verner Møller mener, at ukristeligheden i de seneste år har været særligt fremtrædende inden for cykelsporten: »Da Rasmussens løgn blev kendt, slog den mentale fortrængning ikke længere til. Billedet på det onde skulle fysisk fordrives for at genoprette skinnet af ro og orden. Hvis ikke Rasmussen havde ligget til at vinde løbet, ville han uden tvivl have fået lov til at køre løbet til ende. I så fald ville illusionen om det godes sejr over det onde have absorberet løgneren. Iklædt løbets ypperste symbol var den mulighed ikke til stede. Med Rasmussen øverst på podiet i Paris ville (cykel)sportens ukristelige karakter være blevet udstillet. I kraft af mediernes dæmonisering ville hans sejr tage sig ud som en helvedes triumf. Derfor måtte han ud.«⁵

Sporten og den asketiske protestantismes fællesskab

Forbindelsen mellem det kristelige/ukristelige og dansk sport kræver et historisk tilbageblik:

I Danmark blev pietismen en retning inden for den asketiske protestantisme, hvor den i løbet af 1730'erne blev optaget af enevælden som officiel religion. Både pietismen og sporten bygger på en form for verdslig askese. Sports træning blev i 1800-tallet et middel til bod og til at afkaste den pinefulde samvittigheds åg gen-

nem legemlig selvtugt. Og fra samtidige kristne er der eksempler på en tro på sportens asketiske mission. Ligesom i arbejdslivet fik sporten den protestantiske etik som drivkraft. Det protestantiske borgerskab betragtede sport som led i opøvelse af en relationel og disciplineret livsførelse, hvilket fordrede flid, disciplin, askese og selvbeherskelse. Særligt i det protestantiske Vesteuropa og i USA udviklede den moderne sport sig med større hast end i det katolske Sydeuropa.

I dag inddeler fundamentalister inden for religionerne samt sportens moralister verden i det rene og det urene. Den dopingmistænkte sportsmand sætter helbredet på spil og påstås ikke at være i stand til at styre sig selv inden for de afstukne etiske rammer.

Det giver ridser i den protestantisk-puritanske renlighedsforestilling, når myten om kroppens renhed bliver tilsmudset. Tydeligst er de offentlig-politiske forbudskrav i Norden, der er baseret på en ud-

bredt folkelig mistillid til den dopede sport. I bunden finder vi i det katolske Spanien med færrest kritiske og fordømmende tilkendegivelser om doping i sporten.

Mistanke og afstraffelse

Mistanken om lovbrud har følelsesmæssigt hvilet tungt på Michael Rasmussens og Strauss-Kahns skuldre. Der er ikke tale om tidligere tiders fysiske pinsler. I stedet er sjælen i det moderne samfund blevet straffens genstand.⁶

Som idræts- og religionshistoriker Kristian Rasmussen har beskrevet (vedr. dopinganklagerne mod Bjørne Riis), foregik hele rettergangen i det præmoderne frem til kendelsen i al hemmelighed i de fleste europæiske lande. Først ved domfældelsen blev den sigtede forhørt, men alene for at opnå tiltaltes accept af anklagen. Den tiltalte kunne da tilstå, hvilket blev betragtet som et bevis, der var stærkere end et hvilket som helst andet bevis. Hvis edsafleggelsen ikke bragte den

Michael Rasmussen vandt 16. etape af Tour de France den 25. juli 2007. Samme dag blev han trukket ud af løbet.

mistænkte til at tilstå, så gav tortur ved fysisk vold mulighed for at fravriste tiltalte sandheden. Torturen virkede da både som efterforskning og straf. Den mistænkte fortjente med andre ord altid en vis afstraffelse.

»Man pådrog sig ikke mistanke helt uforskyldt. Fra dommerens synspunkt var mistanken et led i bevisførelsen, fra den tiltaltes synspunkt indebar mistanken, at han til en vis grad var skyldig og hjemfalden til en mindre afstraffelse«. ⁷

Helbredelse gennem syndebukofring

For at genskabe orden i den kriseramte cykelsportskultur har man ifølge Kristian Rasmussen valgt en syndebukofring som medicinsk terapi. Helbredelsen kræver et offer.

Men Michael Rasmussen er stadig at betragte som et mislykket offer, da han vedholdende offentligt har benægtet sine »synder«.

Men hvorfor er tilståelsen over for offentligheden så vigtig, når journalisterne (og deres sekundanter i Danmarks Cykle Union) ingen tvivl nærer om cyklatletens skyld? Ja oven i købet har han fået en »til-lægsstraf« på to år oven i karantænen.

Som et bud på en forklaring kan man læse Kristian Rasmussens

citater af den fransk-amerikanske historiker og filosof René Girard: »Man må sikre et fuldstændigt sammenfald mellem bødlerne og ofrenes synspunkt. Det er eksistensen af én eneste sandhed, det gælder, en i bogstavelig forstand transcendent sandhed, der skal tvinges igennem hos alle uden undtagelse, selv hos dem der knuses, hvor den ene sandhed triumferende ruller frem. Det må vises, at denne sandheds udstråling er så kraftig, at den i

sidste instans tvinger sig igennem selv hos dem, der ved at miskende den nu må tage konsekvenserne. De må erkende, at de har syndet, og at alt hvad de lider, lider de i retfærdighedens navn. Kravet om et samtykkende offer er karakteristisk for den moderne totalitarisme såvel som for visse religiøse og parareligiøse former i den primitive verden«. ⁸

Journalisternes rolle

Anklagerne mod Strauss-Kahn og Michael Rasmussen bærer præg af, at nogle journalister overspiller deres rolle, og det har katastrofale konsekvenser for gengivelsen af virkeligheden. Som inkvisitorer iværksatte en række journalister en moderne form for heksejagt i bestræbelserne på at opnå høje oplags- og seertal ved gennem sensationen at overbyde virkeligheden. I jagten på offentlighedens gunst har kun det sensationelle brugsværdi. Når cyklatleter eller toppolitikere ofres, så sker det som en form for underholdning. Den protestantiske strengthed synes herved at overbyde den katolske mildhed med risiko for at bryde det moderne retssamfunds regelsæt.

Noter:

¹ Birthe B. Pedersen: »Franske kvinder vågner op til kamp«. *Kristeligt Dagblad*, den 11. juni 2011.

² Birthe B. Pedersen: »Dominique Strauss-Kahn. Begrebet synd i den katolske og den protestantiske verden«. *Kristeligt Dagblad*, den 28. maj 2011.

³ Cathrine L. Albanese: *America – Religions and Religion*. Wadsworth Publishing Company, 3. udgave, University of California, Santa Barbara 1999. – Svend Lindhardt: *Kristendom og protestantisk fundamentalisme i USA*, Gyldendal 2005.

⁴ Ole Fenger. »Den vestlige rets krise? – Værdigrundlaget for den vestlige/nordiske retskultur«. *Retfærd*. Nr. 66/67, 17. årgang 1994, s. 15.

⁵ Verner Møller: *Løgn over løgn. Om Michael Rasmussens Tour de France-exit*. People's Press 2009, s. 262.

⁶ Kristian Rasmussen: »Bjarne Riis – idol og syndebuk«. *Idrætshistorisk årbog 2000*. Odense Universitetsforlag.

⁷ Sst. s. 126. Kristian Rasmussen citerer her fra den norske udgave af: Michel Foucault: *Overvågning og straff*. 3. udgave 1999, s. 9.

⁸ Kristian Rasmussen: »Bjarne Riis – idol og syndebuk«. *Idrætshistorisk årbog 2000*. Odense Universitetsforlag. S. 134. Kristian Rasmussen citerer her fra den danske udgave af: René Girard: *Job – Idol og syndebuk*. Kbh. 1998. S. 117.

Hverdagens religiøse islæt

Religion og kultur er tæt forbundne og kan opleves i mange af livets aspekter. I artiklen peges især på de jødiske forhold

Af cand.pæd.
Jeanne Bau-Madsen

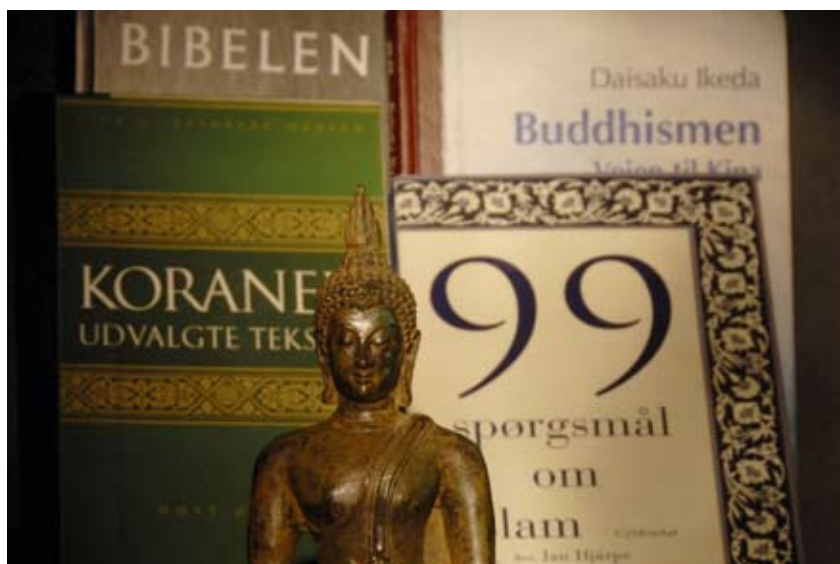
Tro eller religion er en vigtig del af kulturen. Religiøse forestillinger handler ofte om væsentlige elementer i livet – bl.a. livets mening, døden og moralsætninger. Holdninger til andre mennesker, arbejde og familieliv bliver ofte styret af religionen.

Selvom mennesket ikke betragter sig som særlig religiøst, vil den religion, der er fremherskende i det område, det vokser op i, ofte indirekte påvirke disse menneskers holdninger og meninger. Ofte fremhæves enkeltstående vaner/skikke hos nogle religioner for at illustrere forskellige kulturers egenart.

Det kan fx være:

- Jøder spiser ikke svinekød
- I den islamiske verden er kvinders rettigheder og bevægelsesfrihed stærkt begrænset
- Hinduer må ikke slagte deres hellege køer
- I Japan omfavner, kysser og krammer man ikke hinanden offentligt

For hver enkelt religion kunne man remse forskelligheder og egenarter op, men ofte er der tale om ikke synlige forskelle. Dertil kommer, at for nogle religioner gælder det, at de præger det enkelte menneskes hverdag mere end andre. Her kan man bl.a. tænke på, at hinduismen giver det enkelte menneske langt flere påbud og retningslinjer end fx

Bent Melchior:

“Jødedom omfatter ikke alene det, vi i almindelig sprogbrug kalder religion, ritualer, gudstjenelige funktioner og lignende, men der er tale om et kulturmønster, en social orden, en retstilstand”

protestantismen i Skandinavien. Religionens betydning er ofte overset i mange sammenhænge uden for den europæiske kulturkreds, for mange steder er den religiøse faktor selve grundlaget for adfærd, økonomisk og politisk tænkning. Historisk set er der ingen tvivl om, at de monoteistiske religioner – jødedom, kristendom og islam – er konservative og samfundsbevarende. Det er i religionens interesse at

slægtens, stammens, eller familiens orden bibeholdes, at menneskets voksenliv er bestemt, som det fx fremgår af sentenserne »skomager bliv ved din læst«, »ægteskabet er ukrænkeligt«, og at livet på jord er en prøve, der giver adgang til Paradis eller det modsatte.

Som eksempel på konservatisme kan nævnes, at det muslimske universitet i Cairo, al-Azhar, som er søgt af studerende fra hele den muslimske verden, først i 1961 forlod den opfattelse, at jorden er universets centrum, og det skete kun på grund af pres fra statsmagtens side.

Jødernes danske historie

I 1984 fejrede Mosaik Trossamfund sit 300-årige jubilæum i Danmark. Begivenheden blev fejret med deltagelse af hele det officielle Danmark. Således deltog Hendes Majestæt Dronningen og Hans Kongelige Højhed Prinsgemalen i en gudstjeneste i synagogen i Krystalgade.

Grundtvig, 1849:

“Hr. Goldschmidt er folkelig talt en gæst iblandt os og hører oprindeligt til det højt begavede og mærkværdige jødiske folk”

Der havde dog været jøder i Danmark længe før 1684. Vi ved fx, at Christian IV og hans sønner lånte penge af velhavende jøder for at kunne anskaffe sig juveler og andre luksusgenstande. Frederik III forlangte, at jøderne købte et lejdebrev (datidens opholdstilladelse), hvis de ønskede at drive handel i Danmark. Efter svenskekrigene blev der åbnet for indvandring af folk – jøder – med kapital og initiativ. Når jøderne havde fået et lejdebrev, blandede staten sig ikke i, hvad de lavede. Man ønskede ikke, at de skulle bo i ghettoer, og de skulle heller ikke bære synlige kendetegn.

I 1684 fik hofjuveler Israel David og hans kompagnon Meyer Goldschmidt tilladelse af Christian V til at afholde jødiske gudstjenester i deres hus »blot de ikke forargede nogle«. I 1687 ansatte menigheden en rabbiner, og i 1694 oprettedes en jødisk begravelsesplads i Møllegade. I følge den jødiske tro må jødiske gravsteder ikke nedlægges, så den findes endnu og var indtil 1886 den eneste jødiske begravelsesplads i København.

I følge en folketælling fra 1787 skulle der i København leve omkring 380 jødiske familier omfattende ca. 1.600 personer. Af disse var omkring 70 familier særdeles velhavende.

Men også i provinsen boede og virkede der jøder. I Fredericia, Randers og Ålborg blev der bygget synagoger og anlagt begravelsespladser. På Fyn boede der jøder i Assens, Fåborg og Odense. Også i Nakskov var der en jødisk menighed. Alle disse menigheder er i dag historie, synagogerne er væk, men enkelte begravelsespladser er bevaret.

Gradvist fik jøderne flere og flere rettigheder: I 1788 kunne jøderne uddanne sig til håndværkere og blive medlem af lavene, i 1802 kunne de erhverve jord, 1805 oprettedes en jødisk drengeskole og i 1810 en skole for piger. Skolen blev opkaldt efter Frederik VI's datter Caroline og eksisterer stadig.

Det jødiske frihedsbrev

Med denne kongelige anordning af 29. marts 1814 blev de danske jøders fremtidige retsstilling vedtaget. Alle, der enten var født i Danmark eller havde erhvervet sig kongeligt lejdebrev, kunne nu nyde lige adgang med andre til erhvervsudøvelse. Til gengæld forlangte regeringen, at jøderne underkastede sig den eksisterende borgerlige lovgivning og for fremtiden undlod at skyde sig ind under de rabbiniske forskrifter. Med Grundloven af 1849 bekræftedes jødernes fulde ligestilling i samfundet. Op gennem 1800-tallet blev mange jøder

velhavende og veluddannede. De deltog ivrigt i det danske samfundsliv og kultur. Forfattere som Henrik Hertz, Henri Nathansen og Meir Aron Goldschmidt var jøder, og brødrene Brandes var, selv om de var ateister, af jødisk herkomst. De gamle jødiske familier var en integreret del af det danske samfund.

Immigranter fra Rusland

I begyndelsen af 1900-tallet kom russiske jøder i stort tal til København på grund af progromerne i Rusland, og de danske jøder blev forfærdede over den opsigt deres trosfæller vakte. Immigranterne var klædt i lange sorte kaftaner og havde en stor pelsbræmmed hat på hovedet. De talte jiddish og mange var analfabeter. De kom til Danmark, fordi det var den billigste billet, de kunne få, når de nåede Østersøen fra det vestlige Rusland. I Mosaisk Trossamfund startede man straks en indsamling for at hjælpe de russiske jøder videre til USA og derved skaffe sig af med problemet.

En del af immigranterne blev i Danmark. De klumpede sig sammen i de ældste og billigste kvarterer i den indre by, hvor de ernærede sig som skræddere, buntmagere og skomagere. De arbejdede oftest i hjemmet og undgik herved

sprogproblemer og omgang med danskere. Selv om deres løn var lavere end gennemsnittet i Danmark, var deres indtjening lige så høj som en dansk arbejders, fordi immigranterne havde en længere arbejdstid.

Flygtningestrømmen stilnede af i 1920.

Allerede fra 1921 flyttede mange familier ud i de ydre arbejderkvarterer, hvor lejlighederne var dyrere. I det hele taget kunne man i 1920'erne konstatere, at de fleste af immigranterne fik forbedret deres indtægter og flyttede ud af ghettoen. Dette bevirkede, at den jiddiske kultur mere og mere mistede sin betydning. Man mødtes stadig i de jødiske foreninger, men mens de tidligere havde været livsnødvendige, blev de nu sociale og selskabelige fritidsbeskæftigelser.

De jødiske immigranter opnåede i løbet af blot 20 år at forbedre deres livsvilkår både med hensyn til boliger, uddannelse og arbejde. Børnene lærte dansk enten i danske skoler eller i egne privatskoler, hvor man lagde mere og mere vægt på det danske sprog og den danske kultur.

Immigranter fra Tyskland

Da Hitlers og hans nationalsocialister fik magten i Tyskland i 1930'erne, flygtede mange jøder til Danmark. I begyndelsen af 30'erne kom nazisternes politiske modstandere, især socialdemokrater og kommunister. Dernæst fulgte medlemmer af Tysklands intellektuelle grupperinger og sidst – langt den største gruppe – ofrene for den nazistiske antisemitisme og race-lære.

Disse grupper blev af den danske stat betragtet som immigranter og ikke som flygtninge. En arbejdstilladelse til en flygtning kunne nemlig give anledning til uro, når danskerne i stort tal var arbejdsløse og mindre erhvervsdrivende i stort tal måtte gå fra hus og hjem. Desuden ville en opholdstilladelse uden arbejdstilladelse på længere sigt udgøre en både social og økonomisk byrde under den i forvejen kritiske økonomiske situation. Derfor bestræbte danske myndigheder sig efter alt at dømme på at holde de såkaldte »immigranter« uden for landets grænser.

Da der reelt var tale om flygtninge, er der god grund til at mene, at Danmark hermed tilsidesatte sine

demokratiske og humanitære forpligtelser.

Efter den tyske besættelse af Danmark den 9. april 1940 var jøderne i yderste fare. Den danske regering ønskede at beskytte dem og gjorde, hvad den kunne for at undgå at drøfte spørgsmålet med tyskerne. I forståelse med det jødiske samfund holdt man derfor personer med jødiske navne borte fra radioen og dagbladene. Og man undgik at forfremme jøder i offentlige stillinger. I det hele taget gjorde de danske jøder sig så usynlige som muligt.

Man stoppede bl.a. udgivelsen af jødiske blade, jødisk foredragsvirksomhed blev stillet i bero og Mosaisk Trossamfunds Flygtningekomite skiftede navn til »Komiteen af 4. maj 1933«. Frivillige kvinder fra trossamfundet drev et folkekøkken, som bespiste op til 100 jødiske flygtninge om dagen. Man kunne på denne måde servere mad fremstillet efter de jødiske spiseregler. Den 29. august 1943 indgav den danske regering sin afskedsbegæring til kongen. Den tyske værne-magt overtog den udøvende magt, og danskerne havde ikke mere mulighed for at beskytte jøderne. Den 17. september blev medlemsoplysningerne fra Mosaisk Trossamfund stjålet og den 1. og 2. oktober startede tyskerne arrestationerne af jøderne i Danmark. Man var dog blevet advaret, og det lykkedes for 7.750 jøder at flygte til Sverige ved den danske befolkningens hjælp. Gruppen af flygtende jøder bestod af jøder fra gamle danske familier, de russiske jøder og jøder, som ikke var danske statsborgere.

Det officielle Danmark og den danske befolkning var enige om, at man ikke kun skulle redde danske jøder, men derimod jøder, der opholdt sig i Danmark. På selve aktionsdagen blev 284 jøder arresteret af tyskerne, som også arresterede

190 under flugtfor- søg. De arresterede afgik i tre transporter til koncentrationslejren Theresienstadt. Af de deporterede omkom 51 mennesker, mens de øvrige kom hjem efter krigen.

Immigranter fra Polen

I årene 1968-1973 modtog Danmark knap 3.000 jødiske flygtninge fra Polen. De flygtede fra en bølge af antisemitisme. I 1968 var der 35.000 jøder tilbage i Polen – der havde boet 3,2 mio før 2. Verdenskrig – og den polske regeringschef Wladyslaw Gomulka udråbte det jødiske mindretal til en farlig femte kolonne, der modarbejdede polske interesser og optrådte som de vestlige kapitalisters håndlangere. Alle jøder blev direkte opfordret til at forlade Polen og tage til Israel. En del rejste til Israel, men mange havde længe været så assimilerede i den polske kultur, at de ikke følte noget åndsfællesskab med landet i Mellemøsten. De rejste derfor nordpå bl.a. til Danmark, idet de håbede at kunne vende tilbage til Polen.

Jøder i dagens Danmark

Allerede under Frederik III var det danske samfund ikke interesseret i, at jøderne bar synlige kendetegn og boede i ghettoer, og sådan har det været lige siden.

Hvis man i dagens københavnske gader møder en jøde med sort hat og ørenlokker er det en turist. Privat og i synagogen dækker mændene deres hoved med en lille kalot – en kippa, men den bliver hurtigt puttet ned i lommen, når man går ud på de danske gader. I følge de jødiske regler dækker en ærbar kvinde sit hår. Denne regel følger meget ortodokse kvinder stadig ofte ved at dække deres hår med en paryk.

De jødiske spiseregler er meget udviklede og kræver, at alt i køk-

kenet findes dobbelt. Kød og mælkeprodukter må ikke blandes og kræver køkken- grej, der kun må bruges enten til det ene eller det andet. Man siger, maden skal være kosher, som betyder »egnet«.

Flere steder i København findes forretninger, der skilter med, at de er kosher. Alt kød skal være slagtet efter en bestemt metode – schächtning –, og slagtingen skal være udført af en særlig uddannet shochet. Dyret slagtes med et halssnit, der overskærer alle de store blodårer og straks medfører bevidstløshed. Det døde dyr hænges med hovedet nedad, så blodet kan løbe fra. Denne slagtemetode bliver også brugt af muslimer, og der har været indvendinger mod metoden fra især Dansk Folkeparti, der mener, at det er dyrplageri. Men da jøderne har brugt metoden i Danmark, lige siden de fik tilladelse til at bosætte sig i Danmark for over 400 år siden, er emnet ligeså stille forsvundet fra avisernes forsider.

I dag er de fleste danske jøder sekulære, men har en kulturel til-

knytning til jødisk liv. Mange af disse såkaldte kulturjøder er medlemmer af Det jødiske samfund i Danmark. I København, hvor de fleste danske jøder bor, findes vuggestue, børnehaver og en jødisk skole, jødiske plejehjem og beskyttede boliger, synagoger og begravelsespladser. Det er således muligt at leve som jøde fra vugge til grav.

I dag bor der ca. 7.000 jøder i Danmark, men tallet falder. Mange rejser til Israel og ca. 80% af de danske jøder gifter sig med ikke-jøder, i de fleste tilfælde med danskere med en kristen baggrund.

Den dansk-jødiske forfatter Henri Nathansen (1868-1944), som havde kontakt til de østeuropæiske indvandrere, har i et digt, skrevet til det jiddische biblioteks 50 års jubilæum, givet en forklaring på, hvordan det kan være, at den jødiske kultur stadig kan bestå:

*Vi er et folk på vandring
foruden rist og ro
men hvor vi fandt et hjemsted,
der blev vi hjemmet tro.
Dog dybt bag alle stemmer
i livet op og ned,
vor tavse tro vi gemmer:
Et folk i evighed*

Kilder:

Søren Mørch: Europas Historie
Harald Jørgensen:
Indenfor murene
Hanne Trautner-Kromann:
Jødedommen
Jeanne Bau-Madsen og
Aage Hoffmann:
Danmark i 1930'erne
– Fattigdom og fællesskab
Jeanne Bau-Madsen:
Historiebevidsthed i
flerkulturelt perspektiv
Dokumentarfilmen
»THERESIENSTADT – danske
børn i nazistisk fangenskab«
[www.theresienstadt.dk/
sw82868.asp](http://www.theresienstadt.dk/sw82868.asp)
Mig og jøderiet. Dokumentarfilm
af Ulrik Gutkin

Religion og forståelse

Den kulturelle forståelse og den religiøse accept hænger tæt sammen – og behovet for en øget bevidsthed er stigende i en stadig mere globaliseret verden

Af Poul Flemming Ekstrand, cand.arch. og BA i historie med sidefag i »Oplysningens Kultur«

At forstå en anden religion er ikke nemt, især ikke hvis man ikke oplever eller »forstår« sin egen religion – men mest holder fast ved religionen på grund af vane eller tradition. Religion betyder at binde sig til en opfattelse.

»Religion og forståelse« kan opfattes på flere måder. Forståelse betyder både mening og betydning, men også hensigt og holdning. Hensigten kan være at forstå sin skæbne eller livsmønster.

Religion er både en trosretning, som for eksempel kristendommen, buddhismen, jødedommen og islam – men tro kan også forstås som tro på politiske eller filosofiske idéer. Med ordene »Religion og forståelse« mener jeg forståelse af trosretninger som et eksistentielt behov. Religiøs tro forstår jeg også som en forklaring på tilværelsens gåder og lidelser.

Fordi en religion for nogle mennesker giver deres liv mening, skal man selvfølgelig ikke latterliggøre eller håne den, men diskutere og kritisere den med forsigtighed og respekt. Især når man ikke selv er tilhænger af den pågældende tro. Religioner, der før var langt væk, er nu tæt på, når vi kan møde mennesker fra en anden kultur i vores hverdag. Når vi rejser på ferie til udlandet – og det sker i dag langt oftere end vore forældre gjorde – kan vi heller ikke undgå at møde andre religioner.

Religiøse kulturmoder

Som et eksempel kan jeg nævne, at jeg i 1999 sammen med min kone en kort tid boede i et socialt center uden for Bangkok. Uden for vores værelsesvindue lå et hinduistisk tempel med en utrolig farverigdom i facaden. Det var dekoreret med mønstret mosaik af hvide, orange og gyldne kakler med tynde blå kanter. Dørene var i mørk olieret teak og med runde guldbemaledede sole midt i felterne.

Om morgenen havde jeg været inde i hindutemplet. Alteret var anderledes, end det plejede at være i en kirke. En gylden stol stod på alterbordets plads. Bagved var et sølvkors med lystager og figurer. Der, hvor den lidende Kristus plejede at være, var et rundt spejl. Oven over igen på endevæggen kørte Ajurna og Krisna til himmels i en stridsvogn efter at have lavet forlig mellem de stridende parter. Et billede fra Bhagavagita – en af de grundlæggende hellige fortællinger i hinduismen.

Bhagavagita betyder »Herrens sang« på sanskrit og slår bro mellem to gudsbegreber, nemlig Gud som skaberen af et upersonligt univers og den personlige Gud, der kan bedes til i hverdagen af enhver.

Da jeg pludselig blev syg i nogle uger, kom centerets katolske præst og besøgte mig. Der var nogle ting, som jeg ville tale med ham om alene, og min søn og min kone gik ud for at spise i hospitalets kantine.

Jeg fortalte præsten om min undren, nemlig at jeg havde været inde i templet forleden morgen og havde fået øje på sølvkorset med det runde spejl på det sted, hvor den korsfæstede Jesus Kristus ple-

jede at være. Kunne der være en særlig forklaring?

Ja, det er meget enkelt, svarede Fader Michael.

Med sin dybe indsigt har Father Ray, som har grundlagt centeret her, indset, at Kristus, som er taget ned fra korset for 2000 år siden, for længst er genopstået fra de døde. Frelseren lider ikke mere for vores skyld, han er midt iblandt os ude i denne verden, hvor vi kan møde ham, når vi møder livet. Når du ser ind i spejlet, kan du se dig selv og dit liv, og dermed den verden, du har fået som gave. Det er op til dig selv at bruge livet rigtigt, ærligt og sandt. Inde i spejlet ser du et ansigt, som er dit, søgende efter det gode liv.

Andre menneskers ansigter har også været i spejlet, når de søgte efter en mening. Meningen begynder i dig selv, når du mediterer og forstår, at det er dig, der oplever livet. Du kan finde Gud i dig selv. Dette center er det eneste sted i Thailand, hvor kristendommen og hinduismen mødes og forenes i en fælles indstilling.

Men er det i overensstemmelse med den katolske tro? spurgte jeg lidt forbavset.

Ja, du kan tro på livet, som du vil, når blot du gør det med god vilje og læser de gamle beretninger. Gud har magten, og frelseren Jesus giver livskraften videre til dig, for at du skal tro på det gode i livet. Både kristendommen og hinduismen med buddhismen lærer os om frelsen til det gode liv. Forskellen er, at Buddha døde mæt af dage, medens Jesus døde som martyr på korset, fordi hans egne (jøderne) ikke ville anerkende ham som Guds søn. Buddhismen

er en senere gren fra hinduismens store stamtræ.

Jeg bekendte derefter mine synder om tvivl, og fader Michael velsignede mig. Vi bad en bøn sammen for vore nærmeste, og jeg ønskede og håbede, at det ville gå børnene godt.

Dit liv vil nu ændres. Du vil se tingene anderledes, sagde fader Michael, inden han gik.

Filosofiske begreber

Behovet for at forstå hvilken betydning og mening fremmede religioner har, er vokset i takt med den øgede kontakt ved andre kulturer og religioner. En mening kan opleves eller tænkes og er måske noget, som har et formål, der kan forstås. Et udsagn er sandt, siger de logiske empirister, når det har en mening. Filosofen Husserl bruger ordet om erfaring, og Heidegger om den betydning noget har for et menneske. Wittgenstein siger, at mening afhænger af sammenhængen.

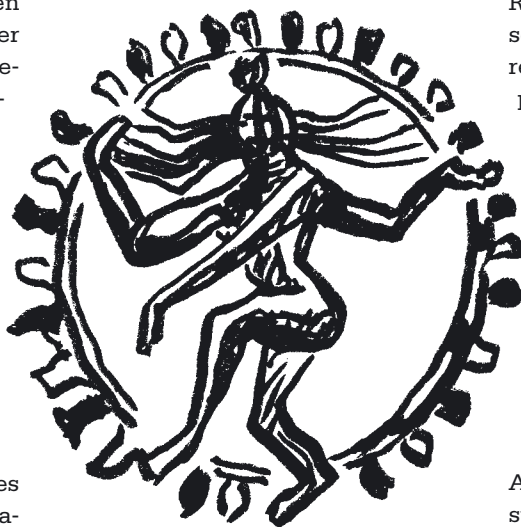
Frelse er et begreb, som optræder i flere religioner. Det kan oversættes som befrielse for den jernring, slaverne i fortiden havde om halsen. Ved denne befrielse bliver der igen fri forbindelse mellem hoved og krop, mellem mental bevidsthed og den materielle krop. I indernes kultur kan frelse opfattes som frigørelse fra lænkerne til livets hjul (Samsara), og for kristen kultur som en oplysning om, at forældrenes »synder« (problemer) ofte nedarves på børnene – altså arvesynden.

Religiøse dimensioner

Religion betyder at være forpligtet og kan forstås på to måder: En ydre at overholde rituelle handlinger og praktiske pligter – og en indre personlig religion af intellektuel, emotionel art. Det første aspekt er socialt og viser sig i adfærd og kollektive handlinger. Den sidste form for religiøs tro får udtryk i digtning, billedkunst og musik, der hviler på religiøse oplevelser. Religion har mange former og dimensioner. En model udviklet af religionshistori-

keren Ninian Smart opererer med syv områder eller dimensioner, nemlig:

- En filosofisk og dogmatisk
- En mytisk og fortællende
- En etisk og retslig med forskrifter
- En rituel og praktisk
- En erfaringsmæssig baseret på personlige oplevelser
- En social med religiøse institutioner og samfund
- En materiel som bygninger, arkitektur, hellige steder og kunst

Den dansende Shakti er hinduismens mytologiske symbol på den kvindelige livskraft og energi i universet. Symbolet er personificeret som en modergudinde – en hovedstrømning, som tilhører gruppen Tantra i litteraturen.

Mennesket som art kan betragtes på flere måder. Nogle betragter mennesket som et væsen, der kan lave redskaber. Andre ser mennesket som et religiøst væsen, der kan formulere spørgsmål om tilværelsens mening, og ikke er tilfreds med den naturvidenskabelige forklaring om, at udvikling af arten forstås som den stærkestes overlevelsessevne.

Disse to måder er ikke modsætninger.

De mange tilknyttede emner som religionsfilosofi, fænomenologi og historie viser, at videnskaben interesserer sig for begrebet tro, reli-

gion, Gud og eksistens. Arild Hvidt-feldts bog om Religioner og Kulturer forklarer nogle hovedtræk af religionshistorien på en meget forståelig måde.

Religiøse fænomener

Religionsfilosofien beskæftiger sig med religionens væsen og dens forhold til samfundets øvrige kulturer. Filosofisk drejer det sig også om forholdet mellem tro og viden. Det har med menneskets grundvilkår at gøre, og det som står udenfor menneskets magt.

Religionsfænomenologien undersøger ligheder og forskelle mellem religioner og religiøse fænomener på tværs af kulturer og efterspører fælles strukturer og vilkår.

Mircea Eliade forsøgte at forstå og fortolke de helliges budskaber og historiske manifestationer ved hjælp af komparative studier.

Religionshistorien ser på religionernes oprindelse og kilder i fortid og nutid. Goethe har udtalt: »Den, der kun kender een religion, kender ingen«.

At forstå religion ud fra historiske strømninger og opfattelser er her hovedsagen. Faget præciserer begreber og udtryk i det religiøse sprog gennem tiderne.

At verden – Europa og dermed Danmark – hele tiden er under forandring, viser sig på mange måder. Debatten om måden, det sker på, er levende som aldrig før. De grundlæggende værdier forandrer sig på grund af ændringer i samfundet. Kommunikationen mellem folkeslag er voksende. Tankegange, som vi tidligere bare kunne læse om, er nu blevet helt nærværende, når vi møder folk med andre levemåder nede om hjørnet – eller ser på tv. Forskellige meninger resulterer enten i frugtbare debatter eller i voldelige sammenstød. Disse forskellige holdninger har baggrund i, at folk får forskellige påvirkninger gennem forskellige uddannelser, gennem forskellige samfundssyn og kulturer – og derfor har forskellige religioner.

Religionernes oprindelse

Min oplevelse af en religions oprindelse er baseret på etnografiske fund og udgravninger på den sydligste af De kanariske Øer ud for Afrikas vestkyst.

I den gamle hovedstad Las Palmas besøgte jeg engang den hvide Eremitkirke. Ved altertavlen er en figur af Madonna og Jesus i sølv. De har begge en guldkrone på hovedet og smiler ud i rummet. Jesus er en stor dreng, som Maria er stolt af. På sidevæggen er et maleri af en næsten nøgen ung mand med kvinder i baggrunden. Den unge mand har hævet armen til hilsen, mens hans moder Maria og de andre kvinder ser på med skepsis. Kan hendes søn virkelig frelse hele verden?

I det gamle kvarter ved katedralen fra den gotiske tid deler gågaden sig og danner et spidst hjørne med en moderne skulpturgruppe af metal. To nøgne mennesker ser hen på digterens lille ansigt, der sidder indføjjet på en plade af slebet granit. Der løber et stiliseret vandløb mellem digteren og de to nøgne skikkelser. Digterens fortællinger er som en flod, der giver frugtbarhed og mening i de nøgne menneskers liv.

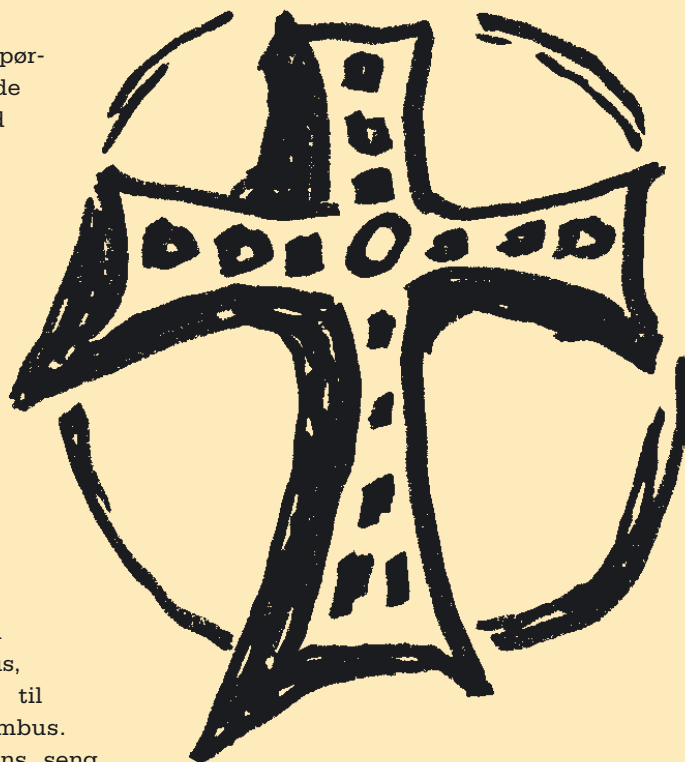
Videre fremme ligger katedralen Santa Ana med sideindgang fra en forgård med palmer i midten og balkoner på 1. sal. På væggen i sakristiet er et stort billede af den hellige Christoffer med Jesus på skulderen. Han har en stav i hånden, mens han går over floden. Beretningen siger, at barnet bliver tungere, jo længere han går ud i vandet. Det er, fordi Jesus tager alle vore synder på sig. Altertavlen i katedralen har et maleri med stjernen, der stråler over Betlehem, dengang Jesus blev født. Museet indeholder store rum, der vender ud mod gården med bl.a. en naturalistisk figur af munken Bruno, som holder et kranium i hånden.

Hans blik stirrer spørgende på det døde kranium uden hud og øjne. Han er måske kommet i tvivl om, at troen kan overvinde døden, og om ånden har forladt det døde kranium for at gå til det evige liv. Hans liv og gerning er jo bundet til denne tro på et evigt liv.

I byen kan man også besøge det hus, som er indrettet til minde om Columbus. Kahytten med hans seng og bord er rekonstrueret, og i loftet er malet stjernerne, som han navigerede efter i sin søgen efter en anden verden. Her på øen provianterede han og bad en inderlig bøn, inden han sejlede ud i det ukendte i 1492.

Folkevandring

I den næste gade ligger det kanariske museum, som fortæller om de første øboere, der kom til øerne fra Afrika efter 500 f. Kr. Før den tid var øen ubeboet af mennesker. De sejlede i små kanoer eller tømmerflåder over det åbne hav og navigerede efter stjernerne, som de også gjorde i det øde Sahara. I Nordafrika var disse folk fiskere eller beduiner. Nogle af deres gravpladser på øen er udgravet og viser, at de døde blev lagt ved siden af hinanden i en cirkel som en stor familie sammen med deres jagtredskaber. De var samlere og jægere. Deres efterladte kranier ligner arabernes i Sahara. I gravene har man fundet små smukke sten på træplanker, der ligner rituelle ting. De ligner smykker eller amuletter.

Det kristne kors opfattes som symbol på Jesu korsfæstelses frelsende betydning. Frelsen er det ene element i treenighedslæren og dåben.

Det var måske deres symboler, hvor de tilbad sten i træplader. Det var materialer, de også brugte til daglig til redskaber og våben. Kan det være et af de ældste religiøse symboler? Mange nutidige smykker bruger gamle symboler som f. eks. korset, hjertet, halvmånen, syvstjernen. Disse første mennesker boede i huler, som er rekonstrueret på museet som modeller i lille format. Modellen viser en snæver indgang og døråbninger mellem de mange rum under jorden. Man var beskyttet mod rovdyr og heden. En luftkanal, hvor røgen fra ildstedet kunne slippe ud, var vigtig for frisk luft til overlevelse under jorden. Etnograferne har fundet mange begravede menneskekranier, som nu også er udstillet på museet. Det har nok været vigtigt at bevare forbindelsen til forfædrene.

Jødedom

Jødedommen blev grundlagt af Abraham fra det Gamle Testamente. Stamfædrene og deres levevis er skildret i Moselovene. Moses modtog lovene på Sinai bjerget, og Moses møder Gud ved den brændende Tornebusk (2. Mosebog, kapitel 3). Talmud skrifterne er normgivende. De er en del af de mundtlige fortællinger, som først blev nedskrevet omkring 200 e. Kr. De jødiske lærere er rabbinerne, som førte læren videre fra mund til mund (fra 70 e. Kr. og frem).

Kristendom

Kodeordet i kristendommen er tilgivelse. Det er tilgivelse, man beder om i bønner, om at Vor Fader må give os det »daglige brød« og befri os fra det onde, samt tilgive os selv og andre, både mentalt og fysisk. Kristendommens hellige bog og kildeskrift er Bibelen. Den består af Det Gamle Testamente og Det Ny Testamente (De apokryfe skrifter medtages af nogle under Det Gamle Testamente). Testamente betyder en hellig pagt eller arv. Det Gamle Testamente fortæller i hovedsagen om jødernes historie, men også om verdens skabelse og dannelsen af Israel. Betydningen og værdien af Det Gamle Testamente har været genstand for megen diskussion. Første Mosebogs fortællinger giver forudsætningen for det kristne frelserbudskab om at oprette et nyt rige med fred, retfærdighed og besejring af Israels fjender (ved tilgivelse). Fortællingerne i Det Ny Testamente er om Jesu liv og gerninger, om apostlenes gerninger og om Johannes åbenbaring. Det giver det lange blik om livets mening og tidernes ende. Treenighedslæren skal fortolkes, når den ved dåben siger:

Mystisk oplevelse er en del af Kabbalaen (den jødiske mystik), der opfatter guddommen som en struktur, der udfolder kræfter, potenser og æoner (evige tidsrum). Koden er taknemmelighed mod Gud, fordi han gav livet og gjorde jøderne til hans udvalgte folk. Jøderne tror ikke på et liv efter døden, og de tror ikke på Jesus opstandelse. Jesus var en profet, men ikke Guds søn, der genopstod efter korsfæstelsen.

»Jeg døber dig i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn«, hvor Faderen kan forstås som idealerne, Sønnen som »det rigtiges« vilkår på jorden, og Helligånden som livskraften. Det er min fortolkning. Bibelen kan forstås på flere måder. To bibelsyn står over for hinanden. Det ene opfatter bogen som Guds åbenbaring, det andet bogen som en menneskeskabt tekst, der udtrykker forfatternes meninger. Jøderne forudsatte omkring 215 e. Kr., at skriften kunne have fem betydninger:

- En historisk
- En dogmatisk
- En profetisk
- En filosofisk
- En mystisk

Paulus' menneskesyn regner med en trefoldig mening med bibelen: For legemet den bogstavelige, for sjælen den moralske, og for ånden den allegoriske (som er idéer eller sindbilleder, som fx lignelserne). Bibelen i nyere tid betragtes også som almindelig litteratur, hvor teksten kan forstås som en historisk roman læst som strukturalisme, en skildring af menneskers mentalitet eller som dekonstruktion.

Katholicisme

Katholicisme betyder den almindelige og universelle lære. Paven er overhoved for den romersk katolske kirke, der er verdens største trossamfund. Han betragtes af de troende som Guds repræsentant her på jorden. Grundlaget læses i Mattæus 16, vers 18-19 og i Johannes 21, vers 15-17. Det kirkelige liv for katolikkerne er forkyndelsen, helligelse med bøn og sakramenterne samt socialt arbejde. Præster og munke skal være ugifte. Helgener er mennesker, som har efterfulgt Jesus ved en særlig indsats (eksempler på de mange helgener er Moder Teresa, Augustin, Pius 10., Niels Steensen).

Helgenlegender er fortællinger om mirakler og helbredende handlinger som tegn på Guds nåde. Man må bede om tilgivelse ved at tilstå sine synder og være ydmyg.

Islam

Islam er grundlagt af profeten Muhammed omkring 622 e. Kr. Muhammed var Guds profet, men han var ikke Guds barn. (Jesus og Moses var ifølge Islam falske profeter). Som Guds profet meddelte Muhammed Guds plan gennem åbenbaringer. Islam er en lovreligion, (modsat buddhismen som er en erfaringsreligion, eller en lære uden Gud). Der er en klar skillelinje i Islam mellem Gud (Allah) og menneskene. Kodeordet er tilbedelse og hengivelse til – respekt for – Allah, som er den eneste Gud, fordi han har skabt lovene. Fortolkningen af koranen, islams hellige bog, er relativ fleksibel, og mange mener, der ikke er nogen modsætning mellem videnskab og islamisk tro. Koranen har 114 kapitler og over 6000 vers, som også indeholder juridiske forskrifter. Religionen hviler på fem søjler:

- De regelmæssige daglige tidebønner
- Afgifter til de fattige
- Trosbekendelsen
- Fredagsbønnen i en moske
- Faste og en rejse til Mekka

De daglige tidebønner fem gange om dagen læres i skolerne og er med til at gøre islam til en del af hverdagslivet og samfundet. Forbuddet mod menneskeskildringer og billeder af Gud (Allah) i moskeerne har udviklet en raffineret kalligrafi samt abstrakte og meget dekorative mønstre på vægge, lofter og gulve. I bøger og håndskrifter findes dog fine fortællende illustrationer med skildringer af hellige personers liv og deres historiske rejser.

Protestantisme

Helgener optræder ikke i den Lutherske Protestantiske religion. Luthers trosretning og bibelfortolkning (eksegese) brød med den katolske kirkes, idet han ikke mente, bibelen var ufejlbarlig. Hos Luther opnås syndernes forladelse alene ved at blive døbt, så ens synder bliver tilgivet på forhånd. Tilgivelse er ikke knyttet til kirken som hos katolikkerne. Der tales om tre slags tilhængere i den danske

folkekirke: De lavkirkelige, de højkirkelige og de tværkirkelige. Den første gruppe kan tro uden kirkenes hjælp. De næste møder helst Gud i kirken under gudstjenesten og i menighedslivet, og den sidste gruppe ser på hele samfundet som en opgave for et kristent menneskesyn. Protesten er mod et dogmatisk kirkesyn, og mod at man kan købe sig til en plads i de frelstes selskab.

Ateisme

Fra græsk kan uden Gud oversættes til Ateisme. Allerede i antikken diskuterede man eksistensen af Gud, for nogle filosoffer sagde, at hvis Gud eksisterede, så kunne han ikke erkendes af mennesker. I oplysningstiden optræder ateismen som principiel gudsfornægtelse, idet naturvidenskaben ser bort fra »hypotesen Gud« som

årsagsforklaring til problemer og handlinger. Den oprindelige kommunisme i slutningen af 1800-tallet mente, at gudstroen og kirken undertrykte jævne mennesker (proletarerne). Ateisterne i Danmark i dag vil afskaffe kristendomsundervisningen i skolerne og erstatte den med bred oplysning om religion.

Buddhisme

Frigørelse fra mental lidelse er målet for Buddhismen. Buddha, som levede i Indien ca. 560-480, formåede at udvikle en lære for løsningen af dette problem, der også fik betydning for eftertiden. Han var fyrstesøn, men forlod sin familie for at koncentrere sig om lidelsens problem. 35 år gammel nåede han en erkendelse under botræet efter at have vandret ude i samfundet som en fattig pilgrim. Kodeordet er middelvejen.

Hans lære var i opposition til præsteskabet på den tid, og bestod bl.a. i at vælge den »gyldne middelvej« frem for askese og blodige ofringer af dyr til højere magter. Denne middelvej kaldte Buddha for den ædle vej, som bl.a. er en lære om de fire ædle sandheder:

- Sandheden om lidelsen som er begær, sygdom og uvidenhed
- Sandheden om lidelsens oprindelse som er »tørst« efter sanselig nydelse og underholdning
- Sandheden om lidelsens ophør som består i at standse denne tørst
- Sandheden om vejen til lidelsens ophør, som er den ædle, ottedelte vej, nemlig: – ret anskuelse, ret beslutning, ret tale, ret handling, ret levevis, ret stræben, ret eftertanke og ret fordybelse

Alle fænomener i verden forandrer sig hele tiden og er forgængelige. Som stjerneskud på himlen lyser fænomenerne op en tid for atter at forsvinde. Mennesket eller individet er isoleret fra universet og er efter buddhistisk opfattelse sammensat af fem bestanddele eller grupper:

- Den materielle form
- Følelsen
- Forestillingerne
- Anlæg og drifter som er medfødte
- Bevidstheden

Der er et samspil mellem de fem grupper, og alle vore handlinger, følelser og tanker kan føres tilbage til disse grupper eller bestanddele. Mennesket har ikke et permanent »selv« eller sjæl. Identiteten er foranderlig, for billedlig talt er lampens flamme i de første nattetimer ikke identisk med flammen i den sidste nattevagt.

Den overordnede styring er individets »Karma«, som er vanskeligt at forklare men kan forstås som frugten af vore gode og dårlige handlinger. Det samme må siges om Nirvana, som er målet for den religiøse stræben. Nirvana er et ufatteligt begreb. Det er en tilstand, der kan sammenlignes med vinden eller brisen på en smuk morgen.

Hvis man følte sig tiltrukket af Buddhas lære, men ikke ønskede at indtræde i en munkeorden, var der andre muligheder, retninger eller skoler.

Den gamle skole kaldes »det lille fartøj« og er for de få, munke eller pilgrimme.

»Det store fartøj« udviklede sig omkring Kristi fødsel og gør buddhismen til en religion for almindelige mennesker, der gør sig håb om frelse, dvs. en afklaring af lidelsen.

Den tredje store retning er »diamantfartøjet«, som har fundet udbredelse i Europa, altså uden for Indien, Tibet og andre østlige områder. Landflygtige lamaer fordrevet fra Tibet af kineserne har siden 1960 formået at skabe interesse for tibetansk buddhisme. I både Europa og USA er oprettet talrige centre, også i Danmark hvor »diamantskolen« har mange tilhængere med en åben mulighed for optagelse. Man kan godt være både kristen og buddhist. Vi er allerede Buddha'er, siger lærerne her til de studerende, som søger indsigt i lidelsens problem.

Om yoga

Yoga er en metode til at opnå religiøs indsigt, og den praktiseres inden for hinduismen, buddhismen og jainismen.

Målet med denne indsigt og meditationsform er at befri selvet fra ensidig tilknytning til det materielle og opnå en frelse ved eftertanke. Meditation har også vundet indpas i andre religioner, og kristen meditation praktiseres nu som korte samlinger i kirkerne i meditationsgudstjenester om aftenen eller uden for normal arbejdstid.

Hinduisme

Sporene bagud i den hinduistiske tros oprindelse fortaber sig i fortidens mørke. Selv om navnet er af nyere dato, går denne sammensatte religion helt tilbage til Vedatiden omkring 1500-600 f. Kr. Deres hellige skrifter var Vedaerne, Upanishaderne og Brahmanaerne, som spejler stammernes tempelløse offerkult og levevis og den begyndende meditative mystik. I efterfølgende perioder opstår selvstændige bevægelser som jainisme og buddhisme med episke digte og

lovbøger, der tilpassede sig nye tilrejsende folkeslags kulturer. Omkring 1200 e. Kr. startede et omfattende farverigt tempelbyggeri med sin egen billedkult, og filosofiske systemer opstod med sin egen meditationspraksis. Det er en lære uden profet eller entydig Gud, der udviklede sig fra en stammereligion til en folkereligion. Over 80% af Indiens befolkning var i 1971 hinduer.

Koden til forståelse af denne religion er tolerance.

Naturfolks religioner

Ved naturfolk forstås her folkeslag, som ikke har udviklet en skriftlig kultur. Folkeslag, som er lukket om deres egen mundtlige kommunikation med en kultur, som er knyttet til stammen, familien og den omgivende natur. Deres religioner er knyttet til deres livsmønster og med en selvforståelse, som er vanskelig at oversætte, fordi betydningen af deres begreber hviler på mundtlige fortællinger fra de ældre i stammen, som er autoriteter. Formålet med deres religion er at styrke stammens livskraft, overlevelse – og den gælder ikke for nabofolket, som har deres egen religion. Det enkelte menneske forstås ikke som et individ, men blot som en del af

slægten eller stammen. Religionen hører til hverdagslivet og har sine særlige regler og riter, som må overholdes for ikke at bringe stammen i fare. Mennesket er ikke skabningens herre, men ligestilles med dyr, planter, bjerge og floder.

Den fælles livskraft kaldes Mana med egne taburegler, som må omgås med forsigtighed. Naturfolkene tror ikke på en enkelt gud, som man kender det fra fx kristendommen. Ord som ånder eller sjæle har ikke samme betydning hos indianerne som hos eskimoerne eller masaierne. Disse forskellige urgamle religioner har alligevel noget til fælles, som har udviklet sig til nutidens store religioner med grundbøger

og tekster, som i mange tilfælde diskuteres blandt tilhængerne.

Afrikas religioner er i dag påvirket af de europæiske missionærer. Kikuyuernes opfattelse af Mt. Kenya som en fjern gudeskikkelse forhindrer dem ikke i at blive døbt katolikker. De europæiske religioner kan betragtes som overbygninger på de gamle traditionelle religioner. Da jeg for flere år siden spurgte en af mine afrikanske venner om betydningen af ordet »Mau-mau«, svarede han efter nogen tøven: Det betyder egentlig, at jeg måske vil være i stand til at dræbe dig, også selv om du søger tilflugt i din kirke.

Kilder:

Den Store Danske Encyklopædi (fra 1995 og 2002) . Finn Stefansson: Religion og Livsanskuelse (Gyldendal 1983) Arild Hvidtfeldt: Religioner og kulturer (Munksgaard 1985) . Verdens religioner (Politikens Forlag 1964)

Kulturelt møde med Slesvig

Folkevirke arrangerer i samarbejde med Aktive Kvinder i Sydslesvig en studietur til Slesvig i dagene den **22.-26. september 2011**.

I løbet af dagene sættes der bl.a. fokus på nogle af mindretallene omkring Østersøen. Vilkårene for det danske mindretal i Sydslesvig præsenteres, ligesom det i løbet af dagene også betones, at det er vigtigt, at mindretallene anerkendes og har både sociale, kulturelle, politiske og økonomiske muligheder for at eksistere.

Udgangspunkt for turene er kursuscentret »**Christianslyst**«, Christianslyst 1, Nottfeld, D-24392 Süderbrarup, Tyskland.

Program

Torsdag den 22. september

Indkvartering og velkomst.

Aftensmad – 2 retters menu.

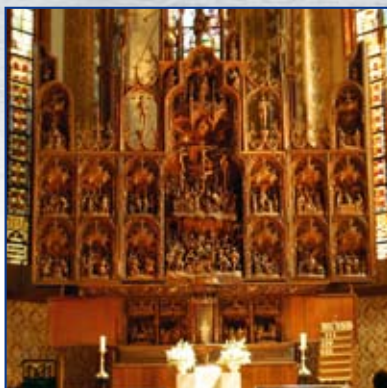
Orientering om **det danske mindretal i Sydslesvig** (SSW Sydslesvigsk Vælgerforening, ved **formanden for SSW-landdagsgruppe i Kiel, Anke Spoorendonk**).

Fredag den 23. september

Guided gåtur i den gamle **fiskerby Holmen** i Slesvig. Holmen er en gammel fiskerbydel, hvor beboerne i århundreder har haft deres egne sæder og skikke. Betegnelsen Holm er dansk og betyder lille ø.

Rundvisning i **Domkirken** med bl.a. **Brüggemann-alteret**. Det fantastiske Brüggemann-alter er et mesterværk i træskærerarbejde udført af Hans Brüggemann. Det består af 400 figurer i egetræ og udgør hovedmotiverne fra Jesus Lidelseshistorie og andre episoder fra bibelen. Alteret er med i den danske kulturkanon som det eneste værk, der ikke er i Danmark, men altså befinder sig i den historiske del af riget.

Rundvisning på **A. P. Møller Skolen** i Slesvig. A. P. Møller Skolen er det danske gymnasium i Slesvig by. Skolen blev indviet i september

Brüggemann-alteret.

2008 og er nu det danske mindretals 2. gymnasium, ved siden af Duborg-Skolen i Flensburg.

Danevirke Museum ligger lidt vest for byen Slesvig. Det er et arkæologisk specialmuseum for det store voldanlæg Danevirke. Det er også museum og informationscenter for det danske mindretal i Sydslesvig. Udstillingen fortæller det danske mindretals historie fra 1864 og frem til i dag.

Globushaus ved Gottorp Slot.

I 1990'erne opstod i Slesvig planer om at rekonstruere kæmpegloben ud fra et bevaret bygningsinventar fra 1708. Kopien blev gjort tilgængelig for offentligheden i maj 2005 og den imponerende gottorpske kæmpeglobus kan nu ses i det nybyggede globehus i den nyskabte barokhave Nyværk.

Aftensmad – 2 retters menu.

Lørdag den 24. september

Besøg og rundvisning på **Dansk Centralbibliotek** i Flensburg.

Resten af formiddagen til fri rådighed i Flensburg.

Besøg og rundvisning på **Dansk Ældrecenter** i Flensburg (renoveret med tilskud fra A. P. Møller Fonden) tidligere Dansk Alderdomshjem.

Tur til den **gamle kirkegård** i Flensburg. På kirkegården er der be-

gravet omkring 2.000 danske soldater, som blev dræbt i slagene ved Bov 1848, Isted 1850, Sankelmark og Dybbøl i 1864. Bl.a. ligger generalmajor F.A. Schleppegrell og oberst Frederik Læssøe her.

Rundvisning ved **Istedløven**. Mindesmærket for slaget ved Isted, der i 1850 afsluttede Treårskrigen mellem Danmark og Tyskland, har troligt vogtet over pladsen bag Tøjhusmuseet i mere end tres år. Men nu vender løven tilbage til sin oprindelige plads.

Aftensmad – 2 retters menu.

Søndag den 25. september

Gudstjeneste i **Helligåndskirken** i Flensburg. Helligåndskirken blev bygget 1386 og fra 1588 holdtes danske gudstjenester.

Besøg på **Det Kgl. Danske Generalkonsulat**. **Generalkonsul Henrik Becker-Christensen** byder os velkommen.

Sejltur på Slien.

Aftensmad – 3 retters menu i Vikingtårnet i Slesvig (spisested på 26. etage).

Mandag den 26. september

Hjemrejse.

Madpakke kan smøres på stedet.

Pris: kr. 2.900 for medlemmer af Folkevirke og **kr. 3.400** for ikke-medlemmer. Priserne dækker transport fra København/Hobro og frem til overnatningssted, overnatning, alle måltider samt bus og entré. Eneste ekstraudgift er egne drikkevarer. Medbring pas for en sikkerheds skyld.

Senest tilmelding mandag den 29. august 2011 til:

folkevirke@folkevirke.dk eller

tlf. 33 32 83 11 eller tlf. 51 51 24 20.

Efter bindende tilmelding tilsendes girokort mv.

A. P. Møller Skolen.

Den gottorpske kæmpeglobus.

»KVINDESTEMMER '12«

Kunstnerisk mangfoldighed på BogForum og i Huset i Magstræde

En planlægningsgruppe under Folkevirke er i fuld gang med at forberede »Kvindestemmer '12«.

Siden 2007 har Folkevirke i samarbejde med bl.a. Kvinder i Musik og Dansk Blindesamfunds Kvinder arrangeret den inspirerende lørdag eftermiddag, hvor de kunstneriske indslag veksler mellem musik, sang, litterære oplæsninger og billedkunstneriske udtryk.

Arrangementet har fået stigende tilslutning og er efterhånden blevet en af de mange og gode traditioner i Folkevirke.

Næste års »Kvindestemmer« løber af stablen **lørdag den 24. marts kl.**

12.30-17.00 i Huset i Magstræde i København – tæt på offentlige transportmidler.

I lighed med sidste år vil Folkevirke også deltage i **BogForum** for dér at give nogle indtryk af forårets arrangement.

Detaljerne er endnu ikke på plads, så hold øje med programmet for BogForum, som foregår i dagene den **11., 12. og 13. november.**

De kunstneriske indslag på »Kvindestemmer '12« er ved at være på plads. Næste forår byder bl.a. på møder med **musikere** som **Cris Poole** og **Pia Rasmussen** samt **operasangeren Antje Jansen**. På den

Operasanger Antje Jansen.

litterære side bliver det **forfattere** som bl.a. **Merete Pryds Helle**, **Lone Hørslev** og **Lone Aburas**, der vil fortælle om deres forfatterskaber og læse op af deres nyeste udgivelser.

Forårets **billedkunstner** bliver **keramikeren Betty Engholm**.

Hjortebrøl, kongejagt og spætteliv

Folkevirke arrangerer efterårstur i Dyrehaven

En **lørdag først på efteråret** arrangerer Folkevirke en familietur i **Jægersborg Dyrehave**.

Først på efteråret er kronhjortene i brunst, og deres hæse brøl lyder mellem træerne.

Folkevirkes efterårstur starter **kl. 9.30** og går gennem kongens gamle jagtrevir. Deltagerne søger – under vejledning af **naturvejleder Lars Rudfeld** – liv i de gamle træer.

Lars Rudfeld vil lede gruppen i roligt tempo gennem Dyrehaven. Turen vil vare to-tre timer, og der vil være stop undervejs, bl.a. ved **Eremitageslottet**.

Turen slutter ved **Peter Lieps Hus** tæt på Klampenborg S-togs station. Frokosten spises i Peter Lieps Hus – eller man kan vælge selv at tage en madkurv med og sidde i det fri og nyde den medbragte mad.

Pris for turen **kr. 40,-** for voksne, mens børn deltager gratis.

Frokosten i Peter Lieps Hus betales særskilt. Der kan vælges mellem dådyrhakkebøffer og stjerneskud.

Børnemeny til børn under 12 år koster ca. kr. 65,-

Tilmelding og nærmere oplysninger om dato kan fås ved henvendelse til Folkevirkes kontor – gerne via e-mail folkevirke@folkevirke.dk

Stærke kvinder – nye idéer

Folkevirke og Dansk Blindesamfunds Kvinder inviterer til **temasøndag den 11. september** på Fuglsangcentret, Dansk Blindesamfunds Ferie- og kursuscenter i Fredericia.

Emnet er »**Stærke kvinder**«.

Lene Kattrup, der er medlem af **Etisk Råd**, vil udover sit indlæg om udfordringerne i Etisk Råd 2011 lægge op til diskussion om **sygdom, handicap og genetik**.

En times tid med power walk vil sørge for, at vi holder os friske og sunde og kommer af med nogle af frokostens kalorier igen. Dagen slutter med journalist **Lone Barsøe**, der er medlem af **Dansk Handicap Forbund**. Hun vil tale ud fra hovedoverskriften »**Hvor finder hun styrken?**« Det bliver et galgenhumoristisk indlæg i den ellers så problemfyldte debat.

Dagen starter **kl. 10** og slutter **kl. 16**.

Pris **150 kr.** pr. person inkl. frokost og kaffe.

Bindende tilmelding snarest muligt og senest den 26. august til Susanne Tarp på susanne.tarp@mail.dk, telefon 38 71 83 20 eller folkevirke@folkevirke.dk

Dansk Blindesamfunds Kvinder er en del af Dansk Blindesamfund, og medlemmerne er synshandicappede kvinder. Dansk Blindesamfunds Kvinder har samme idégrundlag som Folkevirke. Foreningens formål er at motivere kvinder til at deltage aktivt i samfundsdebatten, at være oplysende på det sociale, kulturelle og politiske område – dog med den særlige vinkel, der er synshandicappets. Desuden samarbejder Dansk Blindesamfunds Kvinder med organisationer med samme formål.

Det sker i Folkevirke i de næste måneder...

REGION HOVEDSTADEN

BORNHOLM

Kontakt:

Marianne Kofod Pedersen,
Svanekevej 32, 3740 Svaneke,
☎ 56 49 21 65

BIRKERØD ØST

Litteraturstudiekreds

Vi mødes hver 6. uge og planlægger fra gang til gang.

Kontakt:

Lis Timmermann,
Nørrevang 1, 3460 Birkerød,
☎ 45 81 37 60

KØBENHAVN

»På Folkevirke«

Niels Hemmingsens Gade 10,
1153 København K.

Landet over
tilrettelægger Folkevirke
møder, foredragsrækker,
studiekredse, temamøder,
kurser og lejre,
hvor alle kan deltage.

Ved redaktionens slutning
forelæ der oplysninger
om disse arrangementer.

Mere detaljerede oplysninger
kan fås

ved henvendelse til
Folkevirkes kontor,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K,
telefon 33 32 83 11

(bedst mandage og tirsdage
kl. 9-16)

eller på e-mail:

folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirkes møder former sig
som åbne debatter
om aktuelle emner,
hvor deltagerne som regel
tager udgangspunkt i et oplæg.

**Folkevirkes møder er åbne
for alle interesserede!**

Folkevirkes Litteraturkreds i København

Mødestedet er Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K.
☎ 33 32 83 11

Vi mødes på torsdage
kl. 12-14.30.

Halvårskontingentet er kr. 200,-

Kontakt:

Britta Poulsen, ☎ 46 36 56 32

KØBENHAVNS VESTEEN

Litteraturkreds

Møderne holdes den sidste tirsdag
i hver måned, kl. 14-17.

Med mindre andet er nævnt,
så holdes alle møder kl. 14 til 17 i
Glostrup Fritidscenter mødelokale 3.

Tilmelding og kontakt:

Ellen Kristiansen, Vegavænget 11,
2620 Albertslund, ☎ 43 64 62 07

LYNGBY

Lørdag den 17. september

får Folkevirke i Lyngby besøg af
præsten og debattøren
Sørine Godfreds.

Mødet starter klokken 14.00.

Der serveres te/kaffe med lidt hjem-
mebag efter Sørine Godfreds
indlæg, som vil være kommentarer
til et aktuelt emne. Derefter indby-
des til debat, og det er givet, at der
vil være nok at tale om.

Prisen for at deltage er kr. 80,00.
Sluttidspunkt vil være ca. kl. 16.30.
Mødet er åbent for alle. Vær dog
opmærksom på, at der er et
begrænset antal pladser.

Lørdag den 5. november

Folkevirke i Lyngby inviterer til
efterårsmøde i Fuglevad Vandmølle.
Det er en introduktion til operaen
Cavalleria rusticana/Bajadser.
Operaen gennemgås af cand.mag.
Tore Leifer.

Kontakt:

Jeanne Bau-Madsen, ☎ 45 85 65 92
Ella Buck, ☎ 45 82 22 42
Lene Hjeds, ☎ 45 81 61 31
Eva Ladekarl, ☎ 45 87 73 77

Jytte Skou, ☎ 45 88 10 37

Doris Thye-Petersen, ☎ 45 81 44 18

Annette Albrecht, ☎ 45 87 43 67

REGION NORDJYLLAND

FOLKEVIRKE VESTHIMMERLAND

Med mindre andet er nævnt,
foregår alle møder på Hotel Farsø
kl. 14-16.

Alle er velkomne. Entre samt kaffe/
te med kage, kr. 75,-

Program 2011

**Mandag den 12. september
kl. 19.30**

Lektor og filosof

Jacob Birkler, Esbjerg,
ny formand for Etisk Råd.

Emne: »Etik i nutidens Danmark«.
Arrangementet foregår på
Kimbærkroen, Aars.

Mandag den 3. oktober

Lærer Lene Holm, Vestbjerg.

Emne: »Hvad man mister og ikke
mister ved en ægtefælles død«.

Et billedforedrag på vejen gennem
sorgen. Arrangementet foregår på
Farsø Hotel kl. 14-16.

Mandag den 7. november

Sognepræst Lone Olsen, Vesløs.

Emne: »Slægt skal følge slægters
gang«. Emnet belyses gennem bl.a.
fortællinger. Arrangementet fore-
går på Farsø Hotel kl. 14-16.

Mandag den 5. december

Forstander Uffe Raahede,
Jægerspris.

Emne: »Du pusling-land, som hyg-
ger dig i smug«. Fortælling og fæl-
lessang. Arrangementet foregår på
Farsø Hotel kl. 14-16.

Kontakt:

Formand Karen Pihlkjær,
☎ 98 66 16 80
Næstformand Inger Poulsen,
☎ 98 67 82 89
Kasserer Inga Roed,
☎ 98 67 82 23
Sekretær Marie Iversen,
☎ 98 66 30 94
Best.medlem Kirsten Madsen,
☎ 98 66 30 24

Best.medlem Esther Poulsen,
☎ 98 63 61 34
Best.medlem Lone Nørgaard,
☎ 98 65 82 57
Best.medlem Mona Bach Jensen,
☎ 22 40 29 58

Vesthimmerlands Litteraturkreds
Kredsen mødes i Dronning Ingrid Hallen, Farsø, hvor alle møder starter kl. 14.00, med mindre andet er anført.
Annie Christensen leder møderne.
Kontakt:
Studiekredsleder Annie Christensen,
☎ 98 67 71 31
Formand Kirsten Madsen,
☎ 98 66 30 24

REGION MIDTJYLLAND

HERNING

Alle møder foregår på torsdage fra 14 til ca. 16 på Kulturellen, Nørregade 7, lokale »Lille festsal«. Man er meget velkommen 1/2 time før møderne. Der kan i pausen købes kaffe i caféen.

Hvert arrangement koster for medlemmer kr. 25,- og for ikke-medlemmer kr. 40,-. Medlemskontingent er for et år kr. 100,-.

Kontakt:
Kredsleder Jytte Nielsen,
☎ 97 12 31 90
Inga Laugesen, ☎ 97 21 56 26
Inge Birthe Jensen, ☎ 20 73 08 89
Dora Helt, ☎ 97 12 56 58
Grethe Madsen, ☎ 97 11 69 70

HOLSTEBRO

Kontakt:
Karen Margrethe Madsen,
☎ 97 41 40 92

REGION SYDDANMARK

ODENSE

Litteraturkredsen fortsætter
Kontakt:
Ida Hansen, ☎ 66 11 23 71

REGION SJÆLLAND

ROSKILDE

Folkevirke i Roskilde indbyder til **samtalekreds** i litteratur.
Møderne afholdes tirsdage kl. 14.00-16.30 i Roskilde Biblioteks foredragssal, hvis ikke andet er nævnt. Der holdes kaffe-/tepause. Prisen er kr. 35.
Årskontingent er kr. 300 (dog kr. 150 for medlemmer af Folkevirke i København).

27. september
Hjalmar Söderberg: »Dr. Glas«, Kerstin Ekman: »Mordets praksis« v/Anni Gudmundsen.

11. oktober - kl. 13.00!
OBS! Danske Banks foredragssal, indgang Palæstræde.
Birgithe Kosovic: »Det dobbelte land« v/forfatteren.

1. november
José Saramago: »Elefantens rejse« v/Annette Molin.

22. november
OBS! Danske Banks foredragssal, indgang Palæstræde.
Hanne Reintoft: »Nu er det længe siden« v/Sigrid Thielsen.

6. december
Sofi Oksanen: »Renselse« v/Birthe Nielsen.

Kontakt:
Formand Annette Molin,
☎ 46 36 09 31
annette.molin@mail.dk
Kasserer Britta Poulsen,
☎ 46 36 56 32
britta.poulsen@privat.dk
Sekretær Bente Laursen,
☎ 46 35 66 18
bente_l@youmail.dk
Kirsten Rudfeld,
☎ 46 35 68 91
rudfeld@webspeed.dk

Ester Aagaard,
☎ 46 75 75 41
esteraagaard@cybercity.dk
Inger Margrethe Christensen,
☎ 46 35 64 45
imc@ruc.dk
Anni Gudmundsen,
☎ 22 23 50 61
annira@sol.dk

UDLAND

GRØNLAND

Folkevirke i Nuuk
Kontakt:
Rebekka Olsvig,
Jens Kreutzmann Aqq 30,
postboks 575,
3900 Nuuk, Grønland

USA

Folkevirke Applesed
Kontakt:
Meg & Anthony Smith,
30 Adriaance Avenue,
Poughkeepsie, New York,
12601 USA

Folkevirke

Nysgerrig

Har du lyst til at **opleve** ting på en ny måde og foretage tværsnit i debatten på en anderledes og overraskende måde, så er Folkevirke et bud på et spændende debatforum. Folkevirke har specialiseret sig i at arrangere **debatmøder, studiekredse og kurser** landet over.

Folkevirke har kredse flere steder, og de planlægger aktiviteter lokalt, mens Folkevirkes kontor i København planlægger større møder i samarbejde med interesserede, som brænder for en god idé.

Har du en **god idé**, men savner praktisk hjælp til at få den gennemført, så ring til Folkevirke og få en snak med oplysningskonsulent Susanne Tarp om, hvordan idéen kan realiseres – alene eller i samarbejde med lokale Folkevirkekredse.

Bliv medlem af Folkevirke og:

- få tilsendt Folkevirkes kulturtidsskrift »Folkevirke« mindst fire gange om året
- få tilsendt programmer om større arrangementer
- få løbende information om, hvad der sker i Folkevirke
- få mulighed for selv at arrangere møder
- få mulighed for at få indflydelse på indholdet i mindre og større projekter
- blive tilknyttet en af Folkevirkes lokale kredse
- blive en del af et inspirerende netværk – lokalt og landsdækkende

Årligt kontingent kr. 400.

Du kan læse nærmere om Folkevirke på www.folkevirke.dk

FOLKEVIRKE,
Niels Hemmingsens Gade 10, 1153 København K,
tlf. 33 32 83 11, folkevirke@folkevirke.dk

Visions-weekend på Rødning Højskole:

Visjoner, værdier, småkager

Folkevirke arrangerer den **27. og 28. august 2011** en debatweekend på **Rødning Højskole**

Der bliver tid til både:

- *Kulturelle oplevelser*
- *Visionære debatter*
- *Fokus på Folkevirkes værdier*
- *Samvær med stort vingefang*

Weekenden indledes med et møde på Vejen Kunstmuseum med guidet rundvisning til bl.a. nogle af billedhuggeren Hansen-Jacobsens hovedværker. Derefter holdes resten af weekenden på Rødning Højskole.

Lørdagens debatprogram på Rødning Højskole er primært styret af oplæg og debat, mens søndagens program vil have fokus på oplæg, gruppearbejde og samtale i plenum.

I løbet af weekenden vil der være inspiration til både den enkelte og hele gruppen af deltagere.

LØRDAG

Kl. 12.30:

Besøg på **Vejen Kunstmuseum**.

Kl. 15.00:

Afgang til Rødning Højskole, hvor der serveres kaffe og kage.

Kl. 15.30:

Inspirerende oplæg ved **coach og psykoterapeut Christel Sonne Rasmussen**. Christel Sonne Rasmussen er forfatter og har skrevet bogen »**Motivation**«.

Hun er blind som følge af en øjensygdom, så hun ved helt personligt meget om at møde og håndtere de barrierer, der opstår hen ad vejen.

Eftermiddagen vil især handle om:

- Motivation.
 - Målsætning.
 - Udvikling af idéer og håndtering af barrierer.
- Også temaer som bl.a. engagement, drivkraft og det at bygge en kultur op vil blive berørt.

I løbet af den efterfølgende debat vil der bl.a. blive stillet spørgsmål som:

- Hvad skal der til, for at vi laver forandringsprocesser?
- Hvordan bliver vi hver især og som forening forandringsparate?

Kl. 19.00:

Aftensmad.

Kl. 20.00:

Oplevelser på Rødning Højskole.

SØNDAG

Kl. 8.00-9.00:

Morgenmad.

Kl. 9.00:

Under overskriften »**En drøm, der kun forbliver en drøm, den er løgn**« lægger **Christel Sonne Rasmussen** op til debat. For ikke kun at henfalde til gode idéer og en lyst til noget andet, handler søndagens program om, hvordan Folkevirke kan realisere vores ønsker og mål samt skabe overkommelige og givende resultater.

Kl. 12.00-13.00: Frokost.

Kl. 14.30-15.00: Kaffe.

Kl. 16.00: Afslutning.

Vejen Kunstmuseum

Coach Christel Sonne Rasmussen

Pris: Overnatning, måltider og foredrag er gratis. Drikkevarer og transport er for egen regning.

Tilmeldingsfristen er overskredet ved bladets udsendelse, men kontakt Folkevirke for at høre, om der er ledige pladser.

Transport: Tog fra København kl. 9.30, ankomst Vejen kl. 11.55. Pris t/r norm. 670 kr. – 65-billet 336 kr.
Tog fra Ålborg kl. 8.18, ankomst Vejen kl. 11.55/skift i Middelfart. Pris t/r norm. 638 kr. – 65-billet 320 kr.